

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Simon Urbanč

Suverenost v 21. stoletju, študija primera Ciper
Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Simon Urbanč

Mentor: red. prof. dr. Bogomil Ferfila

**Suverenost v 21. stoletju, študija primera Ciper
Magistrsko delo**

Ljubljana, 2013

Zahvala

Merci Nuša Florjančič, ker mi vedno stojiš ob strani!

Hvala vam Bogomil, Urška, Damjan, Marija, Alojz, Gregor, Manica, Damjan, Mateja, Mojca, Jakub, Amanda in David za vašo podporo, pomoč in svetovanje.

Suverenost v 21. stoletju, študija primera Ciper

Koncept suverenosti se je od vestfalske mirovne konference leta 1648 izjemno spremenil. Država je od takrat, ko je suverenost pomenila absolutno oblast države nad svojim ozemljem in prebivalstvom, izgubila veliko pristojnosti, predvsem zaradi novih akterjev in procesov v mednarodni skupnosti, kot so globalizacija, mednarodne organizacije, humanitarne intervencije, mediji in drugi. Ciper je primer ozemlja, na katerem istočasno obstaja več suverenih območij, vendar ta ne ustrezajo vsem lastnostim suverene države glede na koncept, ki ga je uvedla vestfalska mirovna pogodba. Ta območja so Republika Ciper, Turška republika Severni Ciper, suvereni vojaški bazi Akrotiri in Dhekelia ter tamponska cona pod okriljem OZN. Na tem otoku obstaja le ena država članica OZN (tj. Republika Ciper), vendar ta nima suverene oblasti nad celim otokom. Preostale tri entitete imajo sočasno posamezne lastnosti suverene države, vendar nobena izmed štirih ne izpolnjuje vseh kriterijev suverenosti. S tem predstavljajo koncept suverenosti, ki je značilen za 21. stoletje. Te entitete pomenijo tudi izziv pri obravnavanju in reševanju medetničnih sporov.

Ključne besede: suverenost, država, globalizacija, 21. stoletje, Ciper

Sovereignty in the 21st Century, Case Study of Cyprus

The concept of sovereignty has changed drastically since the Peace of Westphalia in 1648. The State has lost many jurisdictions since this time when it had absolute power over its territory and its people; this change is mostly due to new actors and processes in the international community, such as globalization, international organizations, humanitarian interventions, the media and others. Cyprus is an example of a territory on which several sovereign entities simultaneously coexist; however, they do not obtain all of the characteristics of a concept of a sovereign state considered by the Peace of Westphalia. These entities are the Republic of Cyprus, the Turkish Republic of Northern Cyprus, sovereign base areas Akrotiri and Dhekelia, and the buffer zone of the UN. On this island there is only one UN member state (Republic of Cyprus), however, it does not possess sovereign power over the entire island. The other three entities do have certain characteristics of a sovereign state; nonetheless, none of the four fulfil all of the criteria of sovereignty. This island represents the concept of sovereignty typical for the 21st century, and these entities also present a challenge for considering and solving the ethnic conflicts.

Key words: sovereignty, state, globalisation, 21st century, Cyprus

Kazalo

Kazalo.....	5
Kazalo slik.....	7
1 Uvod.....	8
1.1 Opredelitev problema.....	8
1.2 Hipotezi in raziskovalno vprašanje.....	9
1.3 Struktura in metodologija.....	9
2 Suverenost.....	12
2.1 Teoretični pogledi na suverenost.....	12
2.2 Notranja in zunanja suverenost.....	15
3 Zgodovinski razvoj suverenosti.....	17
3.1 Suverenost po vestfalskem kongresu.....	17
3.2 Suverenost po hladni vojni.....	18
3.3 Suverenost in 21. stoletje.....	19
4 Kriza vestfalske suverenosti.....	20
4.1 Globalizacija in suverenost.....	20
4.2 Mediji in suverenost.....	22
4.3 Intervencije in suverenost.....	24
5 Suverenost Cipra.....	27
5.1 Zgodovinski pregled: Ciper in posamezne entitete.....	27
5.1.1 Suverenost Cipra do leta 1960.....	28
5.1.2 Etnične napetosti in konflikti na Cipru do leta 1960.....	29

5.1.3	Nastanek suverene Republike Ciper leta 1960	31
5.1.4	Suverenost na Cipru po letu 1960.....	32
5.1.5	Etnične napetosti in konflikti na Cipru po letu 1960.....	33
5.2	Suverene entitete na Cipru	37
5.2.1	Suverenost Turške republike Severni Ciper (TRNC).....	38
5.2.2	Suverenost tamponske cone Organizacije združenih narodov (UNFICYP)	39
5.2.3	Suverenost Republike Ciper	42
5.2.4	Suverenost Suverenih vojaških baz Združenega kraljestva.....	43
6	Načrt združitve otoka Ciper	47
6.1	Načrt OZN – Annanov načrt	48
6.1.1	Odziv Turške republike Severni Ciper	51
6.1.2	Odziv Republike Ciper	52
6.1.3	Odziv Tamponske cone Organizacije združenih narodov	52
6.1.4	Odziv vojaških baz združenega kraljestva.....	52
6.1.5	Odziv mednarodne skupnosti	53
6.2	Načrti združevanja po vstopu v Evropsko unijo in odzivi posameznih entitet	53
7	Zaključek.....	55
8	Literatura.....	60

Kazalo slik

Slika 5.1: Različne entitete na otoku Ciper	37
Slika 5.2: Zastava Turške republike Severni Ciper	38
Slika 5.3: Zemljevid UNFICYP s postavitvami policijskih enot	40
Slika 5.4: Zastava Republike Ciper	42
Slika 5.5: Zastava suverenih vojaških baz Akrotiri in Dhekelia	44
Slika 5.6: Zemljevid suverene vojaške baze Dhekelia	45
Slika 5.7: Zemljevid suverene vojaške baze Akrotiri	45
Slika 6.1: Predlagana zastava Združenega Cipra po Annanovem načrtu leta 2004	50

1 Uvod

Suverenost v globaliziranem svetu 21. stoletja je izjemno pomembna tema, saj se v medijih dnevno srečujemo z aktualno problematiko suverenih držav (primer so Zahodna Sahara in Maroko, Eritreja in Etiopija, Južni Sudan in Sudan, Kosovo in Srbija, Republika Srbska ter Bosna in Hercegovina, Južna Osetija in Abhazija v Gruziji, Čečenija v Rusiji, Pridnestrska republika v Moldaviji, Španija z Baskijo in Katalonijo, Združeno kraljestvo Velike Britanije in severne Irske s Severno Irsko in Škotsko, seveda Ciper idr.), suverenih oblasti znotraj držav (oblast v Iraku, uporniki v Egiptu, Siriji, Libiji, na severu Kosova ipd.) in tudi suverenosti na ozemljih, ki v 17. stoletju ob nastanku suverenosti še niso bila pomembna (Antarktika, priobalni morski pasovi, naftne ploščadi in tudi interaktivno medmrežje). Nastaja vedno več zagat, ko ne vemo, kdo odgovarja komu in v kolikšni meri. Primer kočljivosti suverenosti se pojavlja tudi zaradi medijev. V primeru medijskega pokrivanja določene tematike v svetovnem prostoru se lahko dojetje dogodkov subjektivno spreminja. Prav to se na primer kaže tudi v dojetju turškega posredovanja na Cipru. Vojaško posredovanje je lahko sporno z vidika tujih vojaških sil, ki vdrejo v državo in nasilno prevzemajo oblast. Po drugi strani bi lahko ob drugačnem tolmačenju dogodkov njihovo posredovanje dojeli kot upoštevanje garancije ustavne suverenosti Cipra in njihovo pravico.

V 21. stoletju in z globalizacijo postaja tudi iz prej zapsanega razloga vse bolj pomembno medijsko pokrivanje dogodkov in objektivno poročanje. Glede na moč medijev in njihova tolmačenja dogodkov se suverenost pogosto dojema zelo različno. Prav tako je koncept suverenosti podvržen več različnim silnicam v obdobju globalizacije. Četudi suverene države še vedno nastajajo in jih je vse več, imajo vse manj vpliva. Multinacionalke, naddržavne organizacije, združenja, zveze in druge povezave imajo že toliko vpliva in kapitala, da lahko pretehtajo suverenost kakšne države in podrejo koncept suverenosti, ki je veljal morda še do sredine 20. stoletja.

1.1 Opredelitev problema

V 21. stoletju se nadaljujejo spremembe dojetja suverenosti, kakršna je veljala še pred nekaj leti. V magistrski nalogi bomo preverili, kaj se dogaja s konceptom suverenosti držav. Pridobljeni podatki bodo lahko pomembno vplivali na nadaljnje dogajanje pri več sporih in

aktualnih odprtih vprašanjih držav, ki jih poznamo. Zanima nas, ali obstaja kakšen način, pri katerem dve strani pristaneta na dogovor brez občutka, da je ena od strani izigrana. Na primeru bomo skušali prikazati, kako težko je v sporu najti in sprejeti ustrezen rešitev, ki jo želi uresničiti nevtralna stran brez lastnih namer glede suverenih enot in prihodnosti entitet na določenem ozemlju. To bo primer otoka Ciper, ki obsega več različnih entitet, od katerih se ne priznavajo vse in so že desetletja na robu spora.

Na primeru otoka Ciper želimo prikazati priložnost, da se v obdobju spreminjanja koncepta suverenosti ter izjemno burnega in manj tradicionalnega dojemanja suverenosti lahko razrešijo tudi marsikateri mednarodni in znotraj državni spori.

1.2 Hipotezi in raziskovalno vprašanje

Na podlagi zastavljene problematike, ki je tema pričujočega magistrskega dela, smo oblikovali dve hipotezi.

H1: Ciper predstavlja primer razvoja koncepta suverenosti v višji obliki, saj je nekoč suverenost predstavljala druge pravice in dolžnosti, kot jih danes. Suverenost je manj otipljiva in njena opredelitev je odvisna od posameznega primera.

H2: Vse entitete na Cipru imajo polno suverenost, zato je združitev vseh entitet v eno suvereno državo malo verjetna. Te entitete so Republika Ciper, Turška republika Severni Ciper (TRNC), tamponska cona UNFICYP in suvereni vojaški bazi Akrotiri in Dhekelia (SBA).

Cilj magistrskega dela je ugotoviti, kako se spreminja koncept suverenosti skozi čas s poudarkom na študiji primera otoka Ciper. Poskušali bomo preučiti, kako se v obdobju globalizacije spreminja dojemanje suverenosti in kako to vpliva na razmere v mednarodni skupnosti.

1.3 Struktura in metodologija

Magistrska naloga je razdeljena na dva dela; sestavljena je iz teoretičnega in praktičnega dela. Teoretični del je razdeljen na tri poglavja, praktični na dve. V teoretičnem delu bomo v prvem poglavju *Suverenost* najprej opredelili pojem suverenost. Tako bom podrobneje predstavili različne aspekte suverenosti. V podpoglavju *Teoretični pogledi na suverenost*

bomo pregledali, kakšna so bila dojemanja suverenosti od leta 1878 dalje in kako suverenost razumejo pripadniki različnih teoretičnih smeri. V tem podpoglavju bomo tudi razjasnili nekaj osnovnih pojmov suverenosti. V naslednjem podpoglavju se bomo osredotočili na pojma *notranja in zunanja suverenost*. Tako v prvem podpoglavju kot tudi v tem bomo uporabili analizo in interpretacijo primarnih in sekundarnih virov. Naslednje poglavje z naslovom *Zgodovinski razvoj suverenosti* je namenjeno natančnejšemu pregledu suverenosti skozi prizmo različnih časovnih obdobij. V tem poglavju bomo uporabili analizo in interpretacijo primarnih in sekundarnih virov ter zgodovinsko metodo. Glavni namen tega poglavja je prikaz trenda spreminjanja pomena suverenosti skozi čas, kar nam bo pomagalo pri analizi in dojetanju sedanjega dogajanja. Pregled bo sestavljen iz treh podpoglavij in treh različnih obdobij. Prvo podpoglavje bo povzelo koncept *Suverenost po Vestfalskem kongresu*, ki obsega širše zgodovinsko obdobje: od leta 1648 do 1990. Drugo podpoglavje obsega ožje obdobje koncepta *Suverenosti po hladni vojni* med letom 1990 in letom 2010. Zadnje podpoglavje obsega kritični pogled suverenosti v 21. stoletju in sedanjosti.

Ker suverenost nima splošno sprejete definicije, se bomo dotaknili pojava *Krize Vestfalske suverenosti*, saj suverenost sooblikujejo novi pojavi, ki jih bodisi pred več kot tristo leti še ni bilo bodisi nanjo niso utegnili toliko vplivati. V podpoglavjih bomo obravnavali izbrane pojave globalizacije, intervencije in medijev. Tudi tu bomo uporabili analizo in interpretacijo primarnih in sekundarnih virov. S pregledom vzrokov spreminjanja koncepta suverenosti in njegove krize se bo zaključil pregled konceptov suverenosti in teoretični del naloge.

V naslednjih dveh poglavjih bomo preučevali suverenost na podlagi dejanskega primera; naša študija primera bo suverenost na otoku Ciper. Prvo poglavje v tem delu z naslovom *Suverene entitete na Cipru* bo namenjeno predstavitvi otoka in njegovih entitet. V podpoglavju *Zgodovinski pregled: Ciper in posamezne entitete* bomo podrobno preučili suverenost Cipra od leta 1878 do ustanovitve Cipra v letu 1960 ter predstavili in analizirali etnične napetosti na otoku v tem obdobju. Podrobno bomo opisali nastanek prvih dveh suverenih entitet na Cipru leta 1960. Pregledali bomo tudi, katere suverene entitete so se oblikovale po letu 1960 in kaj se je v tem času dogajalo na področju medetničnih trenj. Predstavili bomo predvsem zgodovino Cipra in dogodkov, ki so pomembneje vplivali na dogajanje na otoku do danes. Pri zgodovinskemu pregledu se bomo osredotočili na konflikte in prevzeme oblasti na tej pomembni geostrateški poziciji Cipra. V drugem podpoglavju bomo pregledali in opisali štiri

dejanske suverene entitete na otoku danes (t.j. leta 2013). Otok ima več različnih enot, ki uživajo različne stopnje suverenosti na svojem ozemlju. Opredelili bomo tudi posamezne entitete¹ na Cipru; to so Republika Ciper, Turška republika Severni Ciper (*Turkish Republic of Northern Cyprus* - TRNC), Mirovna cona Združenih narodov (*United Nations Force in Cyprus* – UNFICYP) in ozemlje Združenega kraljestva Velike Britanije in Severne Irske (Sovereign Base Area – SBA). Za vsako entiteto posebej bomo pregledali, katere so njene geografske, demografske, upravne in politične posebnosti in karakteristike ter kakšno suverenost posamezna entiteta uživa. Pokazali bomo tudi, v čem se kaže omejena suverenost posamezne enote, in opredelili njene slabosti. Pri tem bomo poleg študije primera uporabili še analizo in interpretacijo sekundarnih in primarnih virov ter zgodovinsko metodo.

V naslednjem poglavju se bomo posvetili vzroku težav vzpostavitve samo ene suverene entitete na otoku. Pregledali bomo, kako so se Evropska unija (EU), Združene države Amerike (ZDA) in Organizacija združenih narodov (OZN) v preteklosti trudili rešiti težavo suverenosti na Cipru, in podrobno predstavili najuspešnejši pretekli poskus združitve otoka, ki ga je organiziral OZN oz. pripravil njegov generalni sekretar. To je bil poskus Kofija Anana in njegov načrt nastanka Združene Ciprske republike. Predstavili bomo kompromise v zvezi s tem, referendum o njem ter odzive po njem. Predstavili bomo tudi stališča vseh vpletenih strani: OZN, TRNC, Turčije, Republike Ciper, Grčije², vojaških baz Združenega kraljestva Velike Britanije in Severne Irske ter mednarodne skupnosti. Uporabili smo analizo in interpretacijo sekundarnih virov. V tem poglavju bomo predstavili še možnosti združitve Cipra in kdaj bi do tega lahko prišlo. Vse skupaj bomo primerjali na študiji primera s prepletom pojma suverenosti.

¹ V nalogi bomo uporabljali termin entiteta za navajanje posameznega suverenega območja na otoku Ciper.

² Glede na našo korespondenco z Veleposlaništvom Grčije v Ljubljani smo pridobili informacijo, da Grčija nima posebnih stališč do ciprskega vprašanja. Glede te problematike so njihova stališča enaka stališču Republike Ciper. Iz tega razloga Grčije nismo posebej obravnavali.

2 Suverenost

Suverenost je relativen pojem in njena definicija je odvisna od njenega avtorja. Koncept pojma *suverenost* naj bi se pojavil leta 1645 na vestfalski mirovni konferenci. Suverenost lahko danes označujemo na več različnih načinov. Eden bolj enostavnih pravi, da pojem suverenosti pomeni sposobnost določene oblasti, da preoblikuje nasilje v moč zakonov (Matteucci 1999, 169). V tem poglavju bomo predstavili teoretične poglede na suverenost ter ločeno obravnavali notranjo in zunanjo suverenost.

2.1 Teoretični pogledi na suverenost

Robert Jackson, predstavnik angleške šole, pravi, da je ena osnovnih norm suverenosti pravilo neposredovanja oz. nevmešavanja (Glanville 2011, 234–236). Jellinek (Stirk 2005, 159) piše, da državna moč ni tako neomajna do drugih držav. Vsestranska moč države bi lahko nakazovala na nemogoč obstoj mednarodnega prava. Samo priznavanje mednarodnega prava do neke mere omejuje moč države, četudi je po njegovem mnenju suverenost stanje države, kateremu se je mogoče zavezati le po svoji volji in torej ne omejenost, pač pa moč omejevanja. Suverenost vseeno ni vsemogočnost, ampak pomeni, da v njenih mejah nima nihče drug moči omejevati (Stirk 2005, 159–160).

Na suverenost lahko torej gledamo z vidika pogleda po vestfalski mirovni konferenci, vendar pa Jellinek (Stirk 2005) pravi, da državna moč ni tako neomajna do drugih držav. Po njegovem mnenju ne obstajajo posebna pooblastila, ki državi dajejo suverenost, razen možnosti za pravno samoodločbo. Primer tovrstne suverenosti je današnja Bosna in Hercegovina (BIH) v času po berlinskem kongresu 1878.³ Jellinek nadalje razmišlja, da bi ob obstoju suverenosti kot gole pravice (latinsko *nudum jus*) lahko zakonodajna in administrativna moč obstajali celo brez obstoja suverenosti (Stirk 2005, 159–160). Dojemanje suverenosti, kot jo razume Jellinek, je pomembno z dveh strani. Najprej ločuje suverenost od domneve, da je vezana na več posebnih moči, poleg tega pa tudi definira samoodločbo kot samoomejevanje omejevanju (Stirk 2005, 159–160).

³ Administrativna oblast na ozemlju današnje BIH je pripadla Habsburškemu imperiju, uradno pa je bila pod suverenostjo Otomanskega imperija. Po mirovni pogodbi iz Berlina je Ciper administrativno pripadel Združenem kraljestvu (Stirk 2005, 160–161).

Številni avtorji trdijo, da suverenost temelji na statični definiciji t.i. vestfalske suverenosti, po kateri je temeljna vloga suverenosti, da imajo države pravico do nevmešavanja v notranje zadeve s strani drugih držav. Tej definiciji sledijo tudi nekateri konstruktivistični teoretiki. Ta teorija je bila že velikokrat kršena, a vseeno širše sprejeta (Kunič 2006, 78–79). Krasner (2001) tej teoriji še dodaja, da lahko pojem suverenost uporabljamo na več različnih načinov in zato razvije štiri različne pomena suverenosti: *medodvisna suverenost*, *domača suverenost*, *vestfalska suverenost* in *mednarodna pravna suverenost*. Medodvisna suverenost je naravnana na dejstvo, ali lahko država nadzira svoje meje in njihovo prehajanje (več o tem v poglavju Globalizacija in suverenost); domača suverenost se osredotoča na avtoriteto suverenih oblasti na svojem ozemlju in obvladovanje obnašanja znotraj meja; vestfalska suverenost, ki opredeljuje vladarja kot izključnega vladarja in zaščitnika prebivalcev in zamejenega teritorija; in mednarodna pravna suverenost, ki predvideva vzajemno priznanje držav in njihovo sodelovanje. Ti štirje pomeni niso povezani v celoto in tako ni nujno, da ima država suverenost v vseh pomenih, pač pa ima lahko določeno suverenost, določene pa ne (Krasner 2001, 232–233).

Obstajata sicer še dve širše sprejeti definiciji suverenosti, ki sta si lahko nasprotujoči: pravica naroda do samoodločbe/samoupravljanja in individualna pravica do življenja in svobode, neodvisna od zatiranja in despotizma (Glanville 2011, 234). Pravica narodov namreč izhaja iz pravice ljudi. Načelo samoodločbe naroda se je oblikovalo leta 1919 v Versaillesu, ko je veljalo, da suverenost pomeni samoupravljanje in svoboda pred zunanjim nevmešavanjem. Ne glede na to je bilo takrat še močno uveljavljeno staro vestaflijansko pravilo suverenosti, kar se kaže v kolonializmu. Pravica narodov do samoodločbe, nevmešavanja in nevpletanja v notranje zadeve so se uveljavile šele leta 1945 z ustanovitvijo OZN, čemur je sledila hitra dekolonizacija. Vseeno trenutni razvoj ideje suverenosti pomeni odgovornost varovanja in pomeni tudi poskus opolnomočenja varovanja individualnih pravic. Predstavlja tudi poskus reševanja trenj, ki sledijo iz ideje, da neodvisnost prihaja od ljudi (Glanville 2011, 234–236).

Po mednarodnem pravu ima vsak narod pravico do samoodločbe in s tem možnost suverenosti. V zgodovini se je pokazalo, da le suveren narod lahko vstopa na mednarodno prizorišče in se tam enakovredno pogaja za svoje stališče. Na primeru Jugoslavije ob razpadu večetnične države se je tudi pokazalo, da določen narod lažje doseže svoje aspiracije v okviru svoje suverenosti kot pa v večetnični suvereni državi. Le tako lahko postanejo polnopravne

članice mednarodnih organizacij (OZN, EU, NATO - *North Atlantic Treaty Organization*), ki jim daje možnost glasu. To se je pokazalo, ko je Jugoslavija razpadla, določeni deli pa so se na ta način otresli »nerazvitega« drugega dela. Vedno bolj se poudarja etnokracija kot način pridobivanja suverenosti nad določenim ozemljem. To lahko pripelje do medetničnih spopadov in bojev, vendar lahko vodi tudi do neodvisnosti (Mostov 2008, 40–50). Prav ta primer je pomemben pri moji študiji primera, kjer dve etniji zahtevata suverenost na istem ozemlju. Vsak narod naj bi namreč imel pravico do samoodločbe, s tem pa izključuje nasprotnika.

Pomembna je tudi efektivna suverenost, ki ni nujno teritorialno določena z ozemeljskimi mejami. Po nekaterih definicijah obstaja takoj *de jure* in *de facto* suverenost. Moja študija primera bo temeljila na *de facto* suverenosti, ki jo Agnew (2004, 437) omenja kot edino pravno obstoječo. Torej tisti, ki obvladuje prostor, je njegov vladar in je suveren. Vojaška taborišča po svetu so primeri *de facto* suverenih držav, ki pa jih obvladuje upravitelj (npr. Guantanamo na Kubi), to pa so primeri, kako se država ustanoviteljica (v tem primeru ZDA) izogiba odgovornosti na ozemlju, ki ga dejansko obvladuje in je pod njeno suverenostjo. *De facto* je to suvereno ozemlje, a pod nadzorom države ustanoviteljice. V obdobju humanitarnih intervencij se je pričelo dogajati, da so največje svetovne sile pričele obvladovati določene države in jim samovoljno odvzele suverenost. Podobno ne velja le za velike svetovne sile OZN, pač pa tudi za regijsko vodilne države. Sirija je v zgodovini večkrat kazala svojo moč in prisotnost nad Libanom, Avstralija je posredovala večkrat ob političnih nestabilnostih v tihomorskih državah in tudi Turčija je posredovala na Cipru⁴ (Agnew 2004, 437–438).

Tako na otoku Ciper obstajajo štirje suvereni akterji, ki delujejo na štirih entitetah, ki jih obravnavamo v nalogi. Dejstvo, da ozemeljsko niso popolnoma zaključene in nimajo enotne mednarodne avtoritete, ne preprečuje dejstva, da so suverene in so *de facto* na otoku kar štiri suverene entitete (Republika Ciper, TRNC, UNFICYP in vojaški bazi SBA).

⁴ Turčija je imela po 181. členu ciprske Ustave iz leta 1960 poleg Združenega kraljestva in Grčije pravico do intervencije, kar je do neke meje jemalo določeno suverenost Cipru (International Constitutional Law Project Information 2013).

2.2 Notranja in zunanja suverenost

Četudi se v magistrski nalogi osredotočamo zgolj na en pojem, obstaja več različnih ravni suverenosti. Tako obstaja notranja suverenost, ki je vezana na pozicije moči, in zunanja suverenost, ki je do notranje suverenosti konceptualno parazitska. Spremembe v sistemu mednarodne skupnosti, dojemanje kršitev zunanje suverenosti in »napačno začrtane« zunanje meje so globoko vplivale na strategije, kako vzdrževati notranjo suverenost (Mostov 2008, 18–20).

James (Thompson 2006, 253) vseeno pravi, da je suverena država »*all of a piece*«, kar pomeni, da je suverenost ustavna neodvisnost oziroma niti zunanja niti notranja suverenost ne moreta obstajati brez drugega dela celote. Med tema deloma vseeno obstaja še kakšna razlika. Notranja suverenost izvira iz antike, iz časa Rimljanov, zunanja pa se ni pojavila vse do vestfalske mirovne konference v 17. stoletju. Ne glede na to, da suverenost lahko obstaja ne glede na obliko države, je zunanja suverenost odvisna od pojava posebne oblike mednarodne politike v Evropi, ki napreduje s faze imperija kristjanov. Težava med tema dvema pojmom, ki ju povezujeta ideji avtoritete in moči, je prav različen odnos med idejama. Thomas Hobbes in Jean Bodin sta recimo suverenost videla zgolj z vidika notranje suverenosti, saj sta pogojevala suverenost z avtoriteto in močjo, ki sta neizbežno povezani in se ne delita. Pri moderni državi ter avtoriteti in moči je pomen slednjih bolj zapleten. Zahteve po zunanji suverenosti ne pomenijo nič drugega kot izjave avtoritete, saj je sama zakonodajalka in gospodari na svojem ozemlju (Thompson 2006, 253–255). S tem se strinja tudi avtorica Mostov (2008, 21), ki pravi, da notranja suverenost označuje najvišjo avtoriteto v družbi, saj je najpomembnejša značilnost suverenosti moč, da lahko vršiš zavezujoče pravo (Mostov 2008, 21). Sam imaš vse pristojnosti nad določenim ozemljem in mejami države in pravico poveljevati zakone, vključno s tem, da odločaš, kdo je državljan in kdo lahko vstopi v državo (Agnew 2004, 439). Prav suverenost v mednarodnem pravu pa loči ozemlje ene države do druge. Formalna ločnica med državami (meja) je osnova za članstvo v mednarodnih organizacijah in za udejstvovanje v mednarodnem sistemu držav (Mostov 2008, 19).

Dojemanje zunanje suverenosti kot razmerja do drugih držav in mednarodnih institucij pa predvideva obstoj »trdih meja« oz. *ang. hard borders*. Sicer strogo priznavanje zunanje suverenosti ne predvideva, kaj se dogaja z notranjo suverenostjo, kot tudi notranje politično

dogajanje naj ne bi vplivalo na vestfalsko suverenost, vendar pa narava režima države in njena učinkovitost lahko vpliva na zunanjo suverenost oziroma njeno vplivanje na neintervencije. Vseeno naj bi bila zunanja suverenost tista, ki bi preprečevala zunanje vmešavanje v državo in bi ščitila avtoriteto nad vršenjem in branjenjem meja in njenega prehajanja. V obdobju globalizacije sicer komponente zunanje suverenosti izgubljajo na pomenu, saj nastajajo globalna velemesta, ki so osnova za globalno trgovanje, kjer mednarodne organizacije čezmejno trgujejo brez sodelovanja držav, določene zasebne organizacije in naddržavne institucije pa prevzemajo določene funkcije državnih organov (Mostov 2008, 20–21).

3 Zgodovinski razvoj suverenosti

Koncept suverenosti se skozi zgodovino od samega nastanka koncepta ves čas spreminja in vzpostavlja na novo. V tem poglavju bomo pregledali, kako se je razvijala suverenost od vestfalske mirovne konference do 20. stoletja, kako se je koncept spreminjal med hladno vojno in po njej, kaj se je pričelo dogajati v 21. stoletju in kako je koncept suverenosti danes v krizi.

3.1 Suverenost po vestfalskem kongresu

Vestfalska mirovna konferenca je bil t.i. vestfalski kongres, ki se je končal leta 1648 s podpisom sporazuma med francoskim kraljem Ludvikom XIV., cesarjem Svetega rimskega cesarstva nemške narodnosti Ferdinandom III. in princi nemških dežel. Vestfalski mir je dal vladarjem ozemeljsko suverenost, kar je pomenilo, da je vladar določenega ozemlja lahko napovedoval vojno drugemu, vstopil v vojno, sklenil kakršnokoli zavezništvo ipd. Veljal je tudi princip »čigar dežela, tistega vera«, kar je vladarjem dalo tudi suverenost na področju vere in zmanjšalo pomen Svetega cesarstva. Vestfalski sistem je bil vzrok za nastanek pojma diplomacije (Kunič 2006, 78–79).

Mednarodna skupnost kot koncept v obliki držav je nastal šele konec 19. stoletja, ko so se začele države povezovati pri določenih aktivnostih (primer: Svetovna poštna zveza⁵). Oblikoval se je polivalentni sistem oziroma vzorec multipolarnosti,⁶ kjer je princip globalne ureditve uravnoteženje moči (Kunič 2006, 79–81). Navkljub začetkom povezovanja med državami so ambicije določenih držav po nadvladi ostalih vodile do 1. svetovne vojne, po kateri so zmagovalke ustanovile Društvo narodov.⁷ Društvo narodov ni uspelo obdržati multilateralnega značaja, saj je bilo neučinkovito, kar je bila posledica nepopolnega članstva držav. Po drugi svetovni vojni je nastal OZN (OZN 2012). Obdobje po 2. svetovni vojni, ki je trajalo do konca 20. stoletja, imenujemo hladna vojna, za katero je bila značilna bipolarna ureditev med dvema večjima sistemoma; ZDA in Sovjetsko zvezo. Obdobje vseeno lahko smatramo tudi kot multipolarno, saj je bilo mednarodno politično delovanje vseeno zelo

⁵ Svetovna poštna zveza (*Universal Postal Union*) je bila ustanovljena leta 1874. Ima 192 članic in omogoča neposredno prehajanje blaga po celotnem svetu (Univeral Postal Union 2013).

⁶ Poleg vzorca multipolarnosti poznamo še univerzalni imperij ter vzorec bipolarnosti (Kunič 2006, 79–81).

⁷ Več o Društvu narodov na: Spletni kronološki arhiv (The United Nations Office at Geneva 2013).

prisotno. »Diplomacija se oklepa tradicionalnih oblik delovanja, vendar upošteva interese skupin, ki jih njihova država tvori z drugimi. Še vedno je zunanja politika v celoti in dejansko formalno podrejena oblasti v svoji državi /.../, a zaradi soodvisnosti med državami suverenosti v postvestfalskem smislu ni več« (Kunič 2006, 82).

3.2 Suverenost po hladni vojni

Miller pravi, da so pravne in politične državne institucije v »krizi suverenosti«, ki jo povzroča globalizacija v gospodarstvu, boj proti terorizmu, razdružitvene težnje znotraj držav, nadnacionalne pravne in politične organizacije in migracije (Kunič 2005, 81–83). Pretok blaga, ljudi in informacij je postal tako močan, da občasno povzroča državne nacionalizme in občutke pripadnosti, povezane z nacionalno državo. Vestfalski mednarodni sistem suverenih držav v 20. stoletju ne vzdrži več in ne zmore preprečiti vojskovanja v svetovnem merilu. Resne pravne in institucionalne okoliščine zunanje suverenosti se pojavljajo tudi po 2. svetovni vojni v luči evropskih integracij in mednarodnih konvencij o človekovih pravicah. Svet potrebuje novo razumevanje suverenosti in novo obliko sodne prakse. Pravna pozitivistična suverenost oz. temeljni tok pravne teorije je mnogokrat razumljen kot vir pravne avtoritete v teritorialno omejenem političnem redu. Vedno bolj so pomembne tudi nesuverene in postsuverene pravne oblike. Ozemeljska konotacija postaja vedno manj pomembna v obdobju globaliziranja gospodarskih, političnih in tudi pravnih moči. Država ni več edini pravni igralec v smislu pravne avtoritete, saj so globalni igralci postali tudi nevladne organizacije in mednarodne korporacije. S tem se vsiljuje miselnost, da država ni edina avtoriteta suverene moči v mednarodnem pravu, pač pa le ena od njih (Swiffen 2011, 67–69).

V 21. stoletju smo ugotovili, da obstajajo različne značilnosti današnjega sveta. Nikoli v zgodovini se še ni zgodilo, da bi samo en močan akter v mednarodni skupnosti imel toliko moči v svojih rokah, kot jo imajo ZDA nad svetom, in nikoli prej se sodelovanje in aktivnost med akterji po svetu nista vrtelo tako hitro in intenzivno, kot se danes. Svet je po hladni vojni dobil svojo prestolnico v Washingtonu, ZDA pa s svojim delovanjem po lastni volji s svojo močjo upravlja s svetom. To lahko udejanja predvsem z intervencijami v suverenost držav, pod pretvezo uvajanja demokracije in pretvezo neracionalnih zahodnih vrednot (umetnost, običaji, politika, ekonomija, vera, ipd.), ki opravičujejo vlogo globalnega policista (Kunič 2005, 81–83, Brzezinski 2004, 141).

Suverenost države v 21. stoletju je bila mnogokrat kršena tudi zaradi humanitarnih intervencij, intervencij držav iz vzgibov varovanja človekovih pravic, zaradi vojaških invazij, okupacij in podobno (Agnew 2004, 444).

3.3 Suverenost in 21. stoletje

Današnji mednarodni sistem ima svoja pravila in akterje. Suverene države so gradniki in glavni akterji modernega sistema držav. Suverene države 21. stoletja so po Krasnerju (2001) ozemeljsko zaključene celote, ki imajo svobodo jurisdikcije oziroma ne odgovarjajo nobeni drugi zunanji avtoriteti. Četudi so zunanji akterji izjemno vpeti v potek dela države, vseeno nimajo moči, da bi samostojno omejevali enoto. Po tej definiciji na Cipru tako rekoč ne moremo dokazati štirih suverenih entitet, ampak nobene. V 21. stoletju se dogaja, da na suverene države poskuša vplivati toliko zunanjih silnic kot nikoli prej, saj se po hladni vojni globalizacija in norme človekovih pravic vsiljujejo same (Krasner 2001, 230).

Želja vsakega naroda je državnost oziroma lastna nacionalna država. Nacionalna država je aparat vodstva določene državne skupnosti, ki z nacionalno domovino upravlja. Vodstvo določene državne skupnosti pa vlada narodu, ki predstavlja to ozemeljsko skupnost (Ferfila 2007, 329).

4 Kriza vestfalske suverenosti

Svet je v 21. stoletje vstopil s pojmom suverenosti, ki je dobila nove razsežnosti. Po vestfalski suverenosti naj bi imela vsaka suverena država svojo lastno neomejeno oblast nad ozemeljsko celovitostjo in postavljanjem pravil na vseh ravneh družbe in nad svojimi prebivalci. V to je všteto vse od valute, vojske in uporabe prisilnih sredstev, davkov, varstva okolja, istospolnih porok ipd. Nihče naj ne bi smel in mogel vplivati na drugačno vedenje od predpisanega (Ferfila 2007, 354).

Ne glede na vse omenjene teorije in domneve teoretikov se koncept suverenosti še naprej spreminja in pojavljajo se nova razumevanja suverenosti. Kot govori Mateucci (1999), se je pojem suverenosti tako po teoretični kot po praktični plati znašel v krizi. Sodobna država ne zmore več vloge avtonomne oblasti tako v lastni državi, kot tudi na mednarodnem prizorišču (Mateucci 2005, 189–190). Na to težavo opozarja tudi Morgenthau (1995), saj se v 21. stoletju od držav vedno bolj pričakuje, da svojo suverenost delijo z drugimi subjekti mednarodne skupnosti, kar ni v skladu z njegovo teorijo, zato opozarja, da so sinonimi suverenosti enakost, soglasnost in neodvisnost (Morgenthau 1995, 422–424). Tu pa se lahko pojavi težava v obdobju globalizacije, ki je spremenila dožemanje suverenosti in tudi preuredila silnice moči. Pojavljajo se novi akterji in nove, pred leti neznanе, prakse interveniranja (Ferfila 2007, 301–310; Eralp in Beriker 2005, 183).

V tem poglavju bom naštel in predstavil tri pojave, ki v 21. stoletju vplivajo na to, da vestfalska suverenost izgublja na veljavi; to so globalizacija, intervencije in mediji.

4.1 Globalizacija in suverenost

Suverenost in globalizacija sta dva pojma, ki sta vedno bolj soodvisna v obdobju modernosti. Modernost hkrati ne obstaja brez globalizacije, ki je njena glavna značilnost in gonilo. Globalizacijo kot pojav in ne besedo poznamo že več stoletij, največji razmah pa doživlja v zadnjih sto letih, z razvojem informacijske tehnologije postaja tudi vedno hitrejša. Po končani hladni vojni se je pospešil razvoj trgovanja po celem svetu, z razvojem mednarodnega sodelovanja na področju trgovanja se je pospešil tudi razvoj bogastva držav in posledično nazaduje tudi suverenost držav sveta (Rojecki 2002, 153–154).

Globalizacije v ožjem smislu besede nismo spoznali do 60. let 20. stoletja, ko se je skokovito povečal proces ter intenzivnost logističnih, trgovinskih in korespondenčnih tokov po celotnem svetu. Večji razmah globalizacijskih pojavov se prične s koncem hladne vojne konec 80-ih let 20. stoletja (Ferfila 2007, 287–292).

Globalizacija torej vedno bolj erodira moč države in ji jemlje veliko funkcij. Poglavarji držav si lastijo avtoriteto nad svojim ozemljem, vendar v obdobju globalizacije to postaja vedno težje. Ne glede na pogled globalizacije je na vseh področjih vidno, da mednarodne organizacije v svetovnem tržnem kapitalizmu in širjenju mednarodnih korporacij in brezmejnih tehnologij jemljejo državi brezkompromisno suverenost nad svojim ozemljem. Globalizacija je zatorej zelo pomemben akter pri spreminjanju koncepta (vestfalske) suverenosti (Moris in Waisbord 2001, vii).

Obstaja pet procesov globalizacije, za katere velja splošni konsenz, da veljajo za njeno gonilo; investicije, trgovina, proizvodnja, tehnologija in demokracija. Med njo ne spada proces umiranja koncepta suverenosti nacionalne države. V času, ko se je intenzivnost globalizacije najbolj razplamtela, so se osamosvojile mnoge republike nekdanjih držav Jugoslavije, Sovjetske zveze in Češkoslovaške. Prav tako pa so v obdobju globalizacije vse države (vključno s prej naštetimi novimi) svojo suverenost prenašale na nadnacionalne organizacije (OZN, Mednarodni denarni sklad (MDS), transnacionalne korporacije itd.). Nasploh v svetu danes več ne velja, da svetovno družbo predstavlja skupnost neodvisnih držav, pač pa jo oblikujejo predvsem številčni globalni trendi. Nacionalne družbe postajajo vse bolj vpete v odnose znotraj svetovne družbe in se z njo tudi spreminjajo (Ferfila 2007, 287–294).

Globalizacija postavlja tudi druge, nove izzive v razmerje med vladajočim in vladanim (verska nestrpnost, pravica manjšin, človekove pravice), kjer postaja dejanska suverenost tarča organizirane hinavščine. Vse bolj se zanemarja pravica suverenosti, kjer ni vmešavanja v notranje zadeve in intervencije. Razlogi intervencij v povezanem globaliziranem svetu 21. stoletja pa so bistveno bolj drugačne, kot so bile tiste med balkanskimi vojnami konec 19. stoletja (Krasner 2001, 242; Malik 2006, 516).

4.2 Mediji in suverenost

Mediji imajo podoben vpliv na suverenost kot globalizacija in so tudi sami z globalizacijo dobili povsem nove razsežnosti. Od začetka 90. let 20. stoletja se kaže, da mediji odsevajo intenzivne vplive močnih svetovnih organizacij, ki želijo spreminjati globalno zavest. Medije se vse bolj izkorišča za spreminjanje zavesti ljudi skozi formalna in neformalna pravila. Mediji so postali orožje, saj se lahko z njihovo pomočjo spremeni globalno vodenje države, problematike, konflikta. To so predvsem začele ZDA, ko so leta 2001 s pomočjo medijev začele doma in po svetu promovirati vojno proti terorizmu, sprejemljivost intervencij (več v poglavju 4.3), oziroma kateri koli drug izbran kontekst. Tudi zato je pogost pojav v državah, ki se sprejo z eno od zahodnih sil, ta, da prekinejo oz. umaknejo nasprotne medijske vsebine s svojega prostora. Srbija je leta 1999 med napadi NATA prepovedala ameriške medije, nekdanje države Sovjetske zveze pa medije iz Ruske federacije (Monroe 2002, 4–9).

Želja po obvladovanju medijskega prostora celega sveta sili države tudi v ekspanzijo svojih medijev po svetu. To se vidi tudi v manjših državah, kjer suverenim državam neprostovoljno odrekajo medijsko politiko. Primer niso le ZDA v Bosni in Hercegovini ali v Afganistanu, pač pa tudi ekspanzija EU, ki ob širitvi zapoveduje močne vplive na medijski prostor in zahtevo tudi spremembo medijske zakonodaje. Ob tem je treba pripomniti, da v osnovi EU nima tega poslanstva (Monroe 2002, 25–26).

Mediji imajo tudi izjemno pomembno vlogo pri suverenosti na globalni ravni.⁸ Predvsem nas to zanima z vidika določenih posameznih zahtev po ozemeljski suverenosti. Za primerjavo vzemimo Kosovo in Južno Osetijo, ki imata podobno ozadje, a različen razplet. Pri zgodbi imajo pomembno vlogo ameriški mediji. V njih se Rusija mnogokrat kaže kot agresor. To v kombinaciji z močno ameriško močjo v medijih na svetovni ravni, kar se kaže v oblikovanju geopolitičnega prostora po okusu ZDA. Medijska nadvlada v kombinaciji s sliko Rusije po hladni vojni privede do različnih ravni »državotvornosti« za politične strukture, kot sta Kosovo in Južna Osetija. Gasher (v Dittmer 2011) pravi, da novinarji niso neodvisni očividci ali zgolj zrcalni odsev družbe. So aktivni udeleženci in gradniki naših resničnosti. Povedo nam, kje delamo in živimo, kdo smo, v kaj verjamemo ter črtajo mejnike med »tu« in »tam«,

⁸ Mediji lahko vplivajo na suverenost več držav na različne načine. Arabska pomlad je uspela predvsem zaradi socialnih omrežij, na drugi strani je Google Earth s svojimi podrobnimi zemljevidi sveta posegel v ozemeljsko suverenost z izdajanjem podrobnosti na njihovem ozemlju (Kumar 2010, 254–155). V naši študiji se bomo osredotočili na suverenost, ki jo narekujejo mediji s svojimi informativnimi vsebinami.

»nami« in »njimi«. Dittmer gre še dlje in pravi, da je novinarstvo ključno za predstavitev in konstrukcijo globalnih politik (Dittmer 2011, 128–132).

To kažeta tudi primera Kosova in Južne Osetije iz preteklih let, kjer je vloga informativnih medijev omogočila različne pripovedi žrtev in agresije prevladujočemu javnemu diskurzu. S tem so omogočili ali onemogočili zahteve po suverenosti. Kosovo je v devetdesetih letih 20. stoletja postalo območje, kjer je obstajala grožnja genocida. Vestfalska mirovna konferenca predvideva nevmešavanje v notranje zadeve države, ustanovna listina OZN pa prepoveduje invazijo na suvereno državo, razen v primeru samoobrambe ali pooblastila Varnostnega sveta Združenih narodov – glede na verjetnost ruskega veta na zračne napade na Srbijo, ki so po mnenju Rusije kršenje ženevske konvencije o zaščiti civilistov in »helsinškega akta«. Tako je NATO kot povod za zračne napade na Srbijo uporabil izjavo, ki pravi, da je omejena uporaba sile upravičena ob primerih, ki jih prikaže Varnostni svet brez izraženega pooblastila, kadar je to edino sredstvo preprečevanja takojšnje in vsesplošne humanitarne katastrofe. Moralni argument humanitarne intervencije presega mednarodno pravo in v primeru Kosova je bilo to prvo posredovanje brez pooblastila OZN. Enak argument devet let kasneje (poleti 2008) uporabi Rusija ob posredovanju v Gruziji, kjer je obstajala možnost humanitarne katastrofe v primeru neposredovanja (Dittmer 2011, 128–132; Kumar 2010, 156–157).

Kaže se, da imajo mediji poglavitno vlogo pri ustvarjanju polja mednarodnih odnosov prek njihove mediacije zahtev po/priznanju neodvisnosti. Primer tega je različen izkupiček priznanja neodvisnosti, saj je v ameriškem časopisju ob napadu na Srbijo prevladovalo mnenje o humanitarni intervenciji, pri ruskem posredovanju v Južni Osetiji pa mnenje o ruskem imperializmu. Berg pravi, da se je koncept suverenosti v zadnjih 50 letih korenito spremenil, saj se prestavlja s stališča kontrole teritorija na manj oprijemljivo stališče. Temu ustrezni akti, ki zahtevajo suverenost in jo priznavajo, so manifestacija ne le tistih subjektov, ki iščejo ta status, pač pa tudi tistih, ki ga zagotavljajo. Z ustvarjanjem javnega mnenja in mednarodnega pritiska pa to v vedno večji meri povzročajo tudi novinarji; v kolikor tolmačenje konfliktov s stališča novinarjev približa razumevanje suverenosti kot legitimno ali nelegitimno za več akterjev, pri čemer je odnos akterjev do Rusije ključnega pomena. Razlika med mednarodnim priznanjem Kosova in Severne Osetije se lahko izsledi v točki, kjer so ti teritoriji v okvirju samostojnosti po konfliktu. Obe enoti sta sedaj *de facto* avtonomni državi. Pomembno je tudi to, da Kosova še ne podpira polovica članic OZN, to osvetljuje

problematiko poststrukturalistične vizije suverenosti kot neenotno, kontingenčno in odvisno od primera (Dittmer 2011, 138–139). Trenutno Kosovo priznava 99 članic OZN, medtem ko priznava Južno Osetijo le pet držav članic do marca leta 2013, oziroma zaključka naše priprave naloge (Rusija⁹, Nikaragva¹⁰, Venezuela¹¹, Nauru¹² in Tuvalu¹³ (RTVSLO 2013).

4.3 Intervencije in suverenost

Intervencije so sicer veliko vprašanje vmešavanja v suverenost. Vestfalski model predvideva neintervencionizem oziroma prepoved vmešavanja, vendar pa so bile v zgodovini države večkrat preizkušene s strani Zahoda, ki ima željo po vmešavanju v »necivilizirane družbe« (Stirk 205 164). Mednarodno pravo je zelo jasno pri principu nacionalne suverenosti, ki je nedotakljivo, se pa v zadnjih desetletjih vse bolj posega vanjo. Vedno več je zavestnega odpovedovanja nacionalni suverenosti (primer Poštna zveza, OZN, NATO, EU, ipd), nastaja pa tudi neželjeno vmešavanje v nacionalno suverenost držav, saj na določeni ravni nacionalne države, njeni voditelji ne morejo urediti rešitve za globalne probleme¹⁴ (Ferfila 2007, 298–299).

Osnovne značilnosti neinterveniranja so suverenost, obstoj miru in človekove pravice. Pred koncem druge svetovne vojne so bile osnovne značilnosti razumljene drugače. Merilo za interveniranje je bilo dejstvo, ali je država civilizirana ali ne. Gonilo intervenciji ni bila toliko želja pomagati ljudem zaradi kršenja temeljnih človekovih pravic, saj takrat še niso bile opredeljene in tako niti oborožene intervencije in uporaba vojaške moči niso bile omejene. V obdobju pred letom 1945 so bile humanitarne intervencije omejene le s strani dominantnih svetovnih sil in njihovih politik. Obdobje po drugi svetovni vojni je zaznamovala ustanovitev OZN in avtoriteta Varnostnega sveta OZN. Takrat se v ustanovni listini OZN tudi prepove neutemeljeno intervencijo (omejitev na grožnjo miru, kršitev miru in agresija nad državo). V obdobju hladne vojne je bil Varnostni svet OZN redko uporabljen instrument za utemeljitev

⁹ President of Russia, 2008

¹⁰ Gobierno de Reconciliacion y Unidad Nacional, 2008

¹¹ Ria novosti, 2009

¹² Lenta.ru, 2009

¹³ Lenta.ru, 2011.

¹⁴ Napad na Irak leta 2003 zaradi domnevnega orožja proti množičnem uničevanju.

interveniranja, saj so bile njegove članice razdeljene in se niso mogle zediniti niti ob največjih kršitvah človekovih pravic v določenih državah (Kahler 2011, 22–24). Zanimiva je tudi intervencija na Cipru v letu 1974, ki je kršila ozemeljsko celovitost Cipra, četudi je bila po ciprski ustavi iz leta 1960 Turčija označena kot branitelj ciprske suverenosti. Takratna intervencija je bila sicer ustavna, a s strani Varnostnega sveta ostro obsojena, kar je bila v razcepljenem svetu redkost (Varnostni svet 1974).

Združene države Amerike so bile vedno velik kritik sovjetskih intervencij¹⁵, vendar pa same to pravilo mnogokrat kršijo. Američani še danes zagovarjajo razsvetljen racionalizem; čutijo se potrebni pomagati zatiranim narodom. Že v obdobju po osamosvojitvi so ZDA kazale željo po tem, da bi reševale morebitne primere zatiranih narodov, a ne nujno z interveniranjem. Z vzpostavljanjem Monrojeve doktrine se je preprečilo aktivno delovanje in vmešavanje v zadeve Evrope, ki je trajalo vse do začetka 20. stoletja, ko je predsednik Roosevelt prekinil politiko nevmešavanja z intervencijami na Haitiju, v Panami, v Dominikanski republiki in na Kubi. Dokončno so ZDA nevmešavanje odkrito prekinile z vstopom v 1. svetovno vojno, v katero je vstopil predsednik Woodrow Wilson, kar je sam označil kot klic državi, da preoblikuje svet po svoji podobi (Kissinger 2001, 234–242).

Velike spremembe v načinu vmešavanja v notranje zadeve suverenih držav so se zgodile ponovno po koncu hladne vojne, v začetku 90. let 20. stoletja, ko se začne obdobje tako imenovanega »novega intervencionizma«, ki ga je kot prvi pričel predsednik Bill Clinton. Ščitenje osnovnih človekovih pravic je bil precedens za brezkompromisno vmešavanje v notranje zadeve suverenih držav. ZDA so tako v Somaliji, kjer so delile hrano, naredile vojaški prevrat, podobno na Haitiju, v Bosni in Hercegovini ter na koncu na Kosovem. Intervencije so potekale ambivalentno; posredovanje je potekalo v Sierr Leone, na Kosovem, Haitiju, ni pa bilo posredovanja v Ruandi, Sudanu, Zakavkazju ipd. (Kissinger 2001, 256–269; Thompson 2006, 252–253).

Po hladni vojni se je število resolucij povečalo z manj kot 15 letno na več kot 60. V 90. letih 20. stoletja je Varnostni svet dopustil tudi marsikatero intervencijo, ki ni bila humanitarne narave. Obdobje se je končalo z napadom NATA na ZR Jugoslavijo leta 1999, ki ni bilo odobreno s strani Varnostnega sveta OZN (Kahler 2011, 24–25). Napad NATA na ZR

¹⁵ Primer: Sovjetska intervencija/invazija Češkoslovaške v letu 1968 (U.S. Department of State 2012a).

Jugoslavijo leta 1999 je prinesel v prakso interpretacijo mednarodnega prava, kjer ščitenje mednarodnih človekovih pravic opravičuje kršenje nacionalne suverenosti (Ferfila 2007, 298–299).

Kmalu je bilo očitno, da to, ne glede na mnenja svetovnih voditeljev, ni presedan za etično in moralno posredovanje, saj se pri podobnem, a še bolj tragičnem zatiranju Čečenov v Rusiji ni reševalo tako kot Albance v Srbiji. Mediji in uradni dokumenti so borce za neodvisnost na Kosovu imenovali uporniki, v Čečeniji pa skrajneži (Kissinger 2001, 356–269).¹⁶ Koncept intervencij ZDA in EU danes zelo uspešno izvajajo tudi zaradi medijev, ki praviloma poročajo na podoben način, kot želi oblast v domači državi (Monroe 2002, 4).

Humanitarne intervencije je potrebno ponovno opredeliti s pomočjo norm suverenosti in pravice do neinterveniranja. Ponovna ocena norm je potrebna v globalnem institucionaliziranem okolju, predvsem s strani nevladnih strokovnjakov, ki ocenjujejo stopnjo kršenja človekovih pravic in ne omejujejo le suverenosti posameznih držav in predstavljajo tudi pogled na suverenost s strani države (Kahler 2011, 22–26).

¹⁶ Več o medijih in suverenosti v poglavju 4.2.

5 Suverenost Cipra

Otok Ciper je otok v vzhodnem Sredozemskem morju v velikosti 9.251 km² in predstavlja tretji največji otok v Sredozemlju. Otok se nahaja južno od Turčije, vzhodno od Grčije, severno od Egipta ter zahodno od Sirije in Libanona. Geografsko gledano je v regiji s kulturno neevropskimi državami. Podnebje na otoku je sredozemsko z vročimi in suhimi poletji in svežimi zimami (Militiadou in Lyssiotis 2008, 15). Leta 1974 je bilo prebivalstvo obeh narodnih manjšin razporejeno eno ob drugem po vsem otoku, četudi večjih interakcij med narodom ni bilo. Po turški invaziji leta 1974 je z juga na sever prebegnilo okoli 43.000 ciprskih Turkov in bilo s severa pregnanih okoli 180.000 ciprskih Grkov. Tako danes predstavljajo Grki 95 % prebivalstva Republike Ciper in Turki 99 % prebivalcev TRNC (Natek in Natek, 1999).

Na Cipru obstajajo štiri suverene entitete. Dve, ki sta nastali z ustanovitvijo države Republike Ciper leta 1960, sta Republika Ciper in vojaški bazi Združenega kraljestva (North Cyprus 2013a, Treaty of Establishment 1960). Tretjo entiteto predstavlja mirovna enota OZN oziroma njena razmejivna cona (UNFICYP), ki je bila vzpostavljena leta 1964 kot poskus stabiliziranja razmer na otoku in se je razširila do današnje oblike leta 1974 po vojaškem posredovanju na otoku, ko se vzpostavi četrta entiteta oziroma Turška republika Severni Ciper (TRNC), ki je bila tudi uradno razglašena kot samostojna država leta 1983 (Varnostni svet 1964, Janssen 2009, 772).

V prvem podpoglavju bomo najprej proučevali suverenost otoka Ciper preko zgodovinskih obdobij od 17. stoletja naprej v pogledu entitet, etničnih napetosti in suverenosti na otoku po obdobjih. V drugem podpoglavju se bomo osredotočili na današnje de facto suverene entitete in skupnosti na otoku. S tem bomo poskusili zaobjeti različne poglede in vrste suverenih enot, ki so sooblikovale, oblikujejo in bodo oblikovale koncept suverenosti in razmere na otoku tudi v prihodnje.

5.1 Zgodovinski pregled: Ciper in posamezne entitete

Za magistrsko nalogo je suverenost Cipra relevantna od nastanka koncepta vestfalske suverenosti dalje, saj tudi pojem suverenost proučujemo od obdobja vestfalske mirovne konference naprej. V podpoglavju bomo preučeval suverenost Cipra od leta 1878 do

ustanovitve Cipra v letu 1960 ter etnične napetosti na otoku do takrat. Pregledali bomo tudi, katere suverene entitete so se oblikovale po letu 1960 in kaj se je v tem času dogajalo na področju medetničnih trenj.

5.1.1 Suverenost Cipra do leta 1960

V času vestfalske mirovne konference (l. 1648) je bil Ciper pod oblastjo Osmanskega cesarstva, ki se je pričelo leta 1571 po zmagi nad Benečani in je trajalo vse do leta 1878. Po rusko-turški vojni v 19. stoletju (1878) je otok prevzelo Združeno kraljestvo, prepustilo pa jim je formalno suverenost, kar je uradno pomenilo, da je Ciper de facto ostal del otomanskega imperija. Med prvo svetovno vojno so Turki stopili na stran centralnih sil, tako da je Velika Britanija leta 1914 otok dejansko zasedla, po Lausanskem sporazumu so se Turki odpovedali Cipru, ki je postal leta 1925 tudi uradno del kolonialnega imperija Združenega kraljestva (Treaty of Peace with Turkey 1923, Natek in Natek 1999, 228–229, Hatzivassiliou 2005, 523). Ciprski Grki, ki so leta 1960 predstavljali 78% prebivalstva¹⁷, so ves čas nasprotovali britanski nadvladi, zato so osnovali narodnoosvobodilno gibanje Enosis (združitev), katerega želja je bila združitev otoka z Grčijo (Miltiadou in Lyssioitis 2008, 18–19). Gibanje se je zelo okrepilo predvsem po 2. svetovni vojni, ko je Enosis vodil nadškof Makarios. Leta 1955 je bilo ustanovljeno tudi skrajno desničarsko gibanje EOKA, ki je izvajalo teroristične napade na britanske objekte in ciprske Turke. Sprva se je spopad bil med EOKO in britanskimi oblastmi, kasneje proti turškemu prebivalstvu (BBC, 2011). Februarja 1959 sta se Grčija in Turčija na srečanju med predsednikoma grške in turške vlade v Zurichu dogovorili za ustanovitev neodvisnega Cipra, ki ga je nekaj dni kasneje potrdila Velika Britanija med londonsko konferenco (Wolfe 1988, 78). Tej novonastali neodvisni državi so podale garancijo vse tri ustanovne države. Nova država je sklenila zavezništvo s Turčijo in Grčijo, t.i. pogodbi o garanciji in zavezništvu,¹⁸ ki sta imeli ustavno moč, Velika Britanija pa se je dogovorila, da na otoku obdrži svoji vojaški oporišči Akrotiri in Dhekelia (Hatzivassiliou 2005, 523). V poznih 50. letih se nadškof Makarios odpove želji po združitvi z Grčijo, zato leta 1959 podpišejo sporazum med Veliko Britanijo, Grčijo in Turčijo. Ciper se tako osamosvoji, napišejo ustavo. 16.8. 1960 je bila razglašena neodvisna Republika Ciper z

¹⁷ Ciprski Turki leta 1960 predstavljajo 18 % prebivalstva (Miltiadou in Lyssioitis 2008, 19).

¹⁸ Treaty of Guarantee 1960, North Cyprus 2013b.

ново ustavo. Predsednik države na volitvah postane vodja ciprskih Grkov nadškof Makarios, podpredsednik pa voditelj ciprskih Turkov Fazil Kucuk (Natek in Natek 1999, 229).

5.1.2 Etnične napetosti in konflikti na Cipru do leta 1960

Prvi znani naseljenci otoka Ciper so bili Grki v antiki, ki so otok poselili in od takrat naprej so predstavljali homogeno večino otoka, četudi so se vladarji izmenjevali na nekaj stoletij. Leta 1571 Bizantinsko cesarstvo prevzame otok od Beneške republike in takrat se nanj začnejo naseljevati ljudje iz celine oziroma turški državljani. Teh naj bi bilo okoli 20.000. Ker so za razliko od beneške nadoblasti turški vladarji priznavali grško pravoslavno cerkev, napetosti med skupnostma ni bilo (Soterios in Elengo 2007, 18–20). Otok je tedaj naseljevalo 200.000 prebivalcev, med katerimi so bili pretežno vsi grško govoreči. Otok so kasneje začeli naseljevati tudi Turki, predvsem vojaki in po dekretu sultana tudi vsaka deseta družina iz Anatolije. Novi naseljenci so bili dve leti oproščeni davka. Do konca 17. stoletja so Turki predstavljali že 30.000 prebivalcev, oziroma takrat že 20 % vseh otočanov (Demetriou 2008, 1485–1489). Do takrat ni zabeleženega nobenega rivalstva ali sovraštva. Skupnosti sta živeli vsaka zase, v svojih naseljih ali delih mest. Govorili sta različna jezika in imela svoj šolski sistem ter narodno zavest, ki pa je bila pri obeh izjemno močna. Obe skupnosti sta zelo povezani z matično državo na celini, vendar pa navkljub večjim sporom med Grčijo in Turčijo med pripadniki teh dveh skupnosti na otoku ni pomembnejših sporov, nekajkrat sta se celo skupaj borili proti nadoblasti (Dietzel 2009, 73–77).

Prvi večji oziroma sovražen spor se je zgodil med grško vojno za neodvisnost v začetku 19. stoletja, kar je šele zares razdelilo oba naroda. Med vojno za neodvisnost Grčije, ki se je pričela leta 1821, so ciprski Grki začutili povezanost z rojaki na celini, z njimi simpatizirali, nekateri so sodelovali v protestih in spopadih, drugi so podpirali upornike z donacijami (Dietzel 2009, 73–77). Pomoč in sodelovanje je otomanski upravljavec želel prekiniti tako, da je leta 1832 dal usmrtiti pravoslavnega nadškofa ter verske in nekatere druge pomembne grške posameznike na Cipru. V 19. stoletju so tako Grki pridobili motiv za sovraštvo do Turkov, ki ni prenehalo (Laciner in drugi 2008, 428–431).

Leta 1878 se je pričela vladavina Velike Britanije nad otokom, ko je na berlinskem kongresu od Turkov prevzela oblast, kar so ciprski Grki sprejeli s pričakovanjem po združitvi z Grčijo,

kot so se združili Ionski otoki¹⁹ (Natek in Natek 1999, 229). Ciprski Turki na drugi strani so se bali nadvlade oz. preobrata moči. Na Cipru so se z iz teh razlogov pričeli protesti za oz. proti združitvi z Grčijo. Leta 1912 se je zgodil eden večjih trkov skupnosti na otoku, ko je v spopadih umrlo kar 5 ljudi, 134 pa jih je bilo ranjenih. Tako so se večji spopadi začeli 62 let pred turškim posredovanjem na otoku. Zelo kmalu se je pojavila tudi britansko-turška naveza proti gibanju *enosis*, kar je povzročilo zamero grške strani. Čez čas se je razrasla v protibritansko gibanje, ki je doseglo vrh leta 1931, v protibritanskih nemirih po vsem otoku. Od vsesplošnih nemirih je Velika Britanija poostrila svoj nadzor nad otokom in prepovedala vsako politično delovanje (Laciner in drugi 2008, 431–432).

Na otoku se večji spopadi med različnimi etnijami niso ponovili vse do konca druge svetovne vojne in začetka dekolonizacije sveta, ko je gibanje *enosis* argumentiralo neodvisnost od Velike Britanije kot enake pravice, ki so omogočene afriškim in azijskim kolonijam. Ciprski Turki in Britanci so gibanju nasprotovali, saj si je grška stran bolj kot neodvisnosti želela nadvlade nad Negrki. Leta 1950 je novi škof Makarios III organiziral plebiscit po cerkvah na Cipru, na katerem je 96 % vseh volilnih upravičencev izrazilo željo po združitvi z Grčijo, slednja je zaprosila za resolucijo v zvezi s samoodločbo v Generalni skupščini OZN (Laciner in drugi 2008, 431–432). Po zavrnitvi prošnje so se na Cipru začele stavke in nasilje. V sredini 50 let 20. stoletja je EOKA začela s terorističnimi akcijami proti Britancem in ciprskim Turkom, kar je leta 1956 privedlo do več smrtnih žrtev. Ciprski Turki so v odgovor na *enosis* začeli gibanje TAKSIM, ki zahteva razmejitev med grškim in turškim delom ter prav tako samoodločbo ter nelegalno organizacijo Turškega odpornega gibanja TMT, ki je pričelo z delovanjem v letu 1957 (Wolfe 1988, 75–76). Po oboroženih izpadih separatistične EOKE in ob podpori Ankare se turška manjšina opredeli za delitev otoka med Grčijo in Turčijo. Turško prebivalstvo je imelo željo po delitvi otoka predvsem po letu 1958, ko turško-ciprska oborožena organizacija izvede napade nad ciprskimi Grki in s tem kaže, da je delitev otoka edina prava stvar (Hatzivassiliou 2005, 523).

Leta 1959 so se Britanci odločili zapustiti otok in tako je nastala prva postkolonialna država, ki ni želela postati država. Velika Britanija je uspela kolonialni problem spremeniti v grško-turškega, saj je ob prenosu suverenosti nad večino Cipra uspela napihniiti spor med sprtima

¹⁹ Ionske otoke je Britanija pripojila Grkom – sicer so bili večino 19. stoletja in do leta 1864 del Združenega kraljestva.

narodoma na otoku, ki sta si vsaksebi želela združitve z matično državo. Ne glede na vse pa so lahko na otoku obdržali močan vpliv (Eden 2005, 400).

5.1.3 Nastanek suverene Republike Ciper leta 1960

Suverena Republika Ciper je nastala s podpisom več pogodb; Pogodbo o ustanovitvi (ang. Treaty of Establishment), Ustavo, Pogodbo o zavarovanju (ang. Treaty of Guarantee) in Pogodbo o zavezništvu (ang. Treaty of Alliance). Podpisane so bile 16. avgusta 1960.

Pogodba o ustanovitvi se imenuje Pogodba št. 5476 in je bila podpisana med Združenim kraljestvom Velike Britanije in severne Irske, Grčijo, Turčijo in Ciprom. Pogodba je bila podpisana na enak dan kot Ustava, določala pa je pravila in pogoje osamosvajanja Republike Ciper s strani držav podpisnic. Bila je osnova za nastanek Ustave in ostalih dveh spremljajočih pogodb (Treaty of Establishment 1960).

Ustava države Ciper, podpisana 16. 8. 1960, je v prvem členu določila, da je samostojna in suverena republika s predsedniškim režimom. Predsednik je grške narodnosti, podpredsednik turške, oba pa naj bi bila voljena neposredno na isti dan, a ločeno. Ustava deli prebivalce na dva dela, temu sledeče pa se morajo vsi, ki so drugih narodnosti (npr. Egipčani), opredeliti, na kateri strani želijo biti²⁰. Turški so se smatrali tisti prebivalci, ki so bili turškega izvora ali narodnosti, so govorili turško in bili muslimani ali bili pripadniki turške kulture. Grki so se smatrali verniki pravoslavne cerkve, materni govorci grščine, pripadniki grške kulture ali grškega izvora in narodnosti. Zakonodajno oblast je sestavljal petdesetčlanski parlament oz. predstavniški dom, ki je bil sestavljen iz 35 članov grške skupnosti in 15 iz turške. Predsednik parlamenta je po ustavi Grk, podpredsednik pa Turek (International Constitutional Law Project Information 2013, North Cyprus 2013a).

Grščina in turščina sta postala uradna jezika države in vseh uradnih dokumentov, kot tudi drugih listin (znamk, denarja, kovancev, itd.) (North Cyprus 2013).

Ciper je dobil svojo zastavo, ki ni vsebovala barv, ki jih ima zgolj turška (rdeča) ali grška (modra), je pa vsebovala belo, ki je na obeh zastavah in je tako nevtralna (Slika 5.4 na strani 38) (International Constitutional Law Project Information 2013). Po narodnosti se glede na

²⁰ Po Ustavi iz leta 1960 so se majhne verske skupnosti Maronitov, Armencev in Latinov opredelile kot del demografske skupnosti ciprskih Grkov (Miltiadou in Lyssioitis 2008, 18–19).

ustavo deli zastopanost v vojski, kjer je večina (60 %) 2.000-članske vojske grške narodnosti in manjšina (40 %) turške. Zanimivo je, da so po ustavi določene meje zastopanosti v javnih službah (70 % Grkov, 30 % Turkov) in policije, kjer je zastopanost bolj v prid Grkom (70 % : 30 %) (Hatzivassiliou 2005, 534).

Pogodbo o zavezništvu je podkrepila Pogodba o zavarovanju, ki so jo prav tako leta 1960 podpisali Ciper, Grčija in Turčija, poleg njih tudi Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske. Pogodba daje dolžnost in pravico državam varovalkam, da jamčijo za neodvisnost, ozemeljsko celovitost in varnost Republike Ciper. Združeno kraljestvo po tej pogodbi dobi pravico, da vrši suverenost nad svojima vojaškima bazama na otoku (BBC 2011, Treaty of Guarantee 1960).

Pogodba o zavezništvu je bila podpisana po ustanovitvi Republike Ciper 16. avgusta 1960, podpisale pa so jo Ciper, Grčija in Turčija. Pogodba je bila poskus ureditve napetosti med Grčijo in Turčijo na otoku. V pogodbi je bilo opredeljeno natančno število grških in turških enot, ki bi ostale nastanjene v novi državi, Grčija je lahko obdržala osebje v številu 950 in Turčija 650. Pogodba je opredeljevala tudi osnovanje Ciperske nacionalne garde, ki bi vključevala tako Turke kot Grke, zaživela pa ni nikoli (Hannay 2005, 31-34, Treaty of Alliance 1960).

5.1.4 Suverenost na Cipru po letu 1960

Po tem, ko se leta 1959 ciprski nadškof Makarios odpove želje po združitvi Cipra z Grčijo in se leta 1960 ustanovi Republika Ciper s sporazumom med Turčijo, Grčijo in Veliko Britanijo o suvereni državi, postane po volitvah tudi predsednik države, podpredsednik pa Fazil Kucuk, ciprski Turek (U.S. Department of State, 2013). Že takrat sta ostali vojaški oporišči Akrotiri in Dhekelia zunaj države, saj sta ostali pod direktno nadoblastjo Krone (Sovereign Base Areas Cyprus, 2012).

Zaradi nemirov čez tri leta Varnostni svet OZN decembra 1963 nastani mirovne sile (UNFICYP), ki po otoku varujejo turška naselja. Po sedmih letih se situacija še bolj zaostri do te mere, da ciprski Turki leta 1970 ustanovijo svoj parlament, ki je namenjen severnemu delu Cipra (UN, 2012).

15. 7. 1974 častniki ciprske narodne garde (privrženci EOKA), ki uživajo podporo takratnega vojaškega režima v Grčiji, izvedejo vojaški udar s ciljem strmoglavljenja ciprske vlade in združitve z Grčijo. Predsednik Makarios mora ob pomoči Britancev pobegniti v izgnanstvo v Veliko Britanijo (BBC 2011). Pet dni kasneje Turčija posreduje²¹ kot eden od garantov suverenosti Republike Ciper in zajame 36 % otoka, ki ga zaseda še danes oziroma ga poznamo kot TRNC. Iz zasedenega območja, ki se ne smatra več kot del Republike Ciper, se v naslednjih letih izseli 200.000 ciprskih Grkov in ciprski Turki se preselijo iz Republike Ciper v TRNC (Tiskovna agencija Republike Ciper 2007, 8).

15.11.1983 se ta del preimenuje v neodvisno Turško republiko Severni Ciper, ki jo mednarodno priznava le Turčija, medtem ko je Južni del Cipra član zveze OZN (U.S. Department of State 2013). UNFICYP na neuradno mejo med turškim in grškim delom otoka zavoljo morebitnih spopadov preseli svoje sile in postane tako imenovana »zelená črta«. UNFICYP ima tam stalne sile, ki se obnovijo vsakih šest mesecev z Resolucijo Varnostnega sveta (Natek in Natek 1999, 229, UNFICYP 2013).

Leta 1990 Južni Ciper zaprosi za polno članstvo v EGS, 3 leta kasneje postane kandidat za članstvo. 1. 5. 2004, ob peti širitvi EU, južni Ciper postane član petindvajseterice,²² medtem ko severni Ciper, Zelena črta in britanska oporišča ostanejo de facto zunaj EU (Richmond 2006, 163).

5.1.5 Etnične napetosti in konflikti na Cipru po letu 1960

Po letu 1960 oziroma po nastanku suverene države Republike Ciper je na Cipru obstajal mir zgolj začasno. Po neučinkovitem upoštevanju Ustave, za katero so prišli tudi mednarodni odzivi, se je pričela samosegregacija ciprskih Turkov (Stephen 1987, 1–7). Z neučinkovitim vodenjem države in sodelovanjem med grško in turško stranjo se trenja med etnijama šele zaostrijo in leta 1963 na Cipru izbruhnejo oboroženi spopadi kot posledica medetničnih nesoglasij. Takoj po združitvi se cilj gibanja *enosis* namreč ni spremenil, saj sta še vedno oba naroda stremela k združitvi z matično državo. Napetosti so bile tako močne, da leta 1963 izbruhne močni val nasilja in država propade (UN, 2012). Največji neuspeh združenega Cipra

²¹ Uporabljajo se lahko izrazi; vdre, posreduje, okupira, napade, zajame, brani ipd.

²² BBCb, 2011.

ni bil le medetnični spopad, pač pa tudi različne metode vodenja države med skupnostma ter pomanjkanje volje za kompromise. Sporazum iz Zuricha je namreč predvideval razmerje zaposlenih v razmerju 7 : 3 v korist ciprskih Grkov, kar so želeli slednji vpeljati postopoma, ciprski Turki pa takoj. Spor se je v politiki pojavil tudi pri načinu sestavljanja večetnične vojske in pri sprejetju davčnega zakona, ki je po ustavi potreboval večino obeh skupnosti v parlamentu, saj ciprski Turki niso želeli sprejeti zakona, dokler se ne bi upoštevali njihovi predlogi glede ostalih odprtih zadev v državi (Hatzivassiliou 2005, 524–525). Po predsednikovih napovedanih popravkih ustave, ki bi preprečili finančno blokado države, so se pričeli še večji spori. Ciprski Turki so namreč verjeli, da so Makariosovi načrti del domnevnega Akritasovega načrta²³ postopne združitve Cipra z Grčijo (Hannay 2005, 3). Decembra 1963, ko se prične večje nasilje med skupnostma, naj bi umrlo 166 ljudi, od tega 136 ciprskih Turkov in 30 ciprskih Grkov (Cyprus Conflict, 2013).

Napetosti in nasilje so se nadaljevale vse do leta 1964, ko je OZN že moral vzpostaviti tamponsko cono med stranema. Vzpostavi se cona med skupnostma, ki vodi v ustanovitev entitete Mirovne enote Združenih narodov na Cipru – UNFICYP, leta 1964. Vse od začetkov nasilja na Cipru leta 1963 do leta 1974 ciprski Turki ostanejo manjšina, ki upravlja s 5 % otoka, katerega ima v 35 % lasti (UNFICYP, 2012).

Leta 1974 Narodna garda ciprskih Grkov s podporo grškega vojaškega režima iz celine izvede puč in okupira celoten otok. Vojaški udar, ki popolnoma spremeni politično sliko Cipra, tako razburi svetovno javnost, da v njej posreduje tudi ameriški državni sekretar Henry Kissinger preko svojega odposlanca Josepha Sisca. Turčija preko ZDA pošlje zahteve Grčiji preko ZDA, naj se samooklicani voditelj Nikos Sampos takoj umakne in se razmere na Cipru vzpostavijo na stanje ob razglasitvi države. Velika Britanija pobudo Turčije, naj intervenira skupaj z njo, zavrne in tudi ne dovoli uporabe svojih baz v te namene. Pet dni kasneje (20. 07. 1974) se v Kireniji izkrca tudi turška vojska. Ozemlje, ki ga zasede, razglasi za turško državo (Dodd 2010, 113). Situacija je bila tako ostra, da je bil mesec dni po vdoru grških in turških sil na otok, 20. avgusta 1974 ubit tudi ameriški veleposlanik na Cipru Roger Davies, čemur sledi tudi kratkotrajni ameriški embargo Turčiji na orožje (Guney 2004, 34).

²³ Ministry of Foreign Affairs, Republic of Turkey. 2013b. *Akritas Plan*.

Na otoku obstajajo izjemno močna ideološka trenja med posameznimi etničnimi skupinami. Pri ciprskih Grkih obstajata dve struji, helenocentrični diskurz, ki ga podpira konzervativna desnica in povečuje »grškost« otoške skupnosti grškega porekla in ciprocetrični diskurz, ki je značilen za politično levico in povzdiguje »ciprskost« otočanov. Delitev je nastala po osamosvojitvi leta 1960. Družba je po več kot 50 letih postala večinoma helenocentrična in ljudje ji sledijo v tako rekoč normirani večini, medtem ko je cipriocentrizem v manjšini. Prevladovanje helenocentriзма v družbi je posledica večinoma desno usmerjene vlade na otoku, prav tako pa tudi ciprske odvisnosti od grškega uvoza učnih gradiv iz Grčije in tudi vodil in praks, ki jih sledijo na Cipru s področja šolstva v Grčiji. Celotno šolanje temelji na geslu »VEM, NE POZABIM in SE BORIM«. Slednja se prikazuje tudi v tem, da se gradi odnos celotne družbe v stalnem vzdrževanju pripravljenosti na boj z nasprotnikom. Šele po vstopu Cipra v EU so se pojavile prve kritike nacionalistične ideologije helenocentriзма, ki so poželee veliko debat, kasneje v letu 2008 ob nastopu leve vlade na oblast pa se je pojavila težnja po mirnem soobstoju obeh največjih etnij na otoku. Avtor članka Zembylas (2011) se navkljub trdom oblasti po pomiritvi boji, da pomiritve ne bo, dokler se ne obsodi preteklih dejanj nacionalizma in nepatriotizma. V šolstvu, medijih in nasploh v ciprski družbi se vse preveč govori o »sovražniku« in o zgodovinskih krivicah. Pri mirnem soobstoju je to problematično, saj onemogoča medsebojno spoštovanje obeh skupnosti. (Zembylas 2011, 53–67).

V letu 2002 so na Cipru izvedli raziskavo na podlagi vzorca 2148 ljudeh, kjer so iskali razloge, zakaj obstaja konflikt med obema skupnostma. Pri zunanjih vzrokih je kar 80 % ciprskih Grkov navedlo, da je vzrok britanski kolonializem, ki je z metodo »deli in vladaj« razdelil otok, saj naj bi z manipulacijo ciprskih Turkov skrbel za spor, da se ne bi mogli Ciprčani upreti vladavini. Ni nenavadno, da v ta vzrok verjame znatno manj (47 %) ciprskih Turkov, saj po tej teoriji veljajo za zmanipulirano stran oziroma tisto, ki se je borila s kolonizatorjem oziroma zanj. Večina (86 %) ciprskih Grkov tudi verjame, da je za konflikt kriva tujina oz. tuje sile (EU, Velika Britanija, ZDA, tudi Grčija in Turčija), medtem ko v luči varovanja njihovih pravic verjame v ta vzrok le polovica (52 %) ciprskih Turkov. Pri zunanjih vzrokih je zanimiva tudi vera. Tu pa zgolj četrtina ciprskih Grkov verjame, da je slednja »kriva« za ciprski konflikt, saj ima grška pravoslavna cerkva izjemen vpliv na družbo in navkljub sekularni Ustavi iz leta 1960 ima pravoslavni nadškof izjemno močno politično in moralno funkcijo v državi. Prav zato najbrž ciprski Turki v večini (več kot polovica

vprašanih) verjamejo, da je vzrok za konflikt prav grška pravoslavna cerkev. Zanimivi pa so tudi rezultati notranjih vzrokov. Kar 64 % ciprskih Grkov namreč verjame, da je za konflikt kriv nacionalizem ciprskih Turkov in kar več kot polovica slednjih meni obratno. Razumljivo je, da obe strani krivita nasprotno, spodbuden pa je tudi podatek, da kar 82 % ciprskih Grkov in podoben delež Turkov verjame v to, da je za spor kriv nacionalizem obeh strani. Pri nezaupanju v nasprotno stran se kaže tudi nezaupanje v resnost nasprotne pogajalske strani pri pogajanjih. Tu se prikazuje »nasprotnik« kot neresen in na turški strani se je to nezaupanje s padcem referendumu o Ananovem planu še okrepilo. Obstaja pa tudi nezaupanje v svojo pogajalsko skupino. Kar 87 % ciprskih Grkov meni, da je za konflikt kriva njihova stran in da izgubljajo v konfliktu, medtem ko jih pri ciprskih Turkov v to verjame 65 %. Še višje pa je nezaupanje skupnosti v vodstvo nasprotne strani – kar 95 % ciprskih Grkov verjame v to, da je vladajoča opcija ciprskih Turkov (predsednik) kriva za konflikt in 79 % ciprskih Turkov vidi vzrok v vladavini ciprskih Grkov (Hajdipavlou 2007, 350–358).

Obstaja več teorij, zakaj je ciprska družba tako nagnjena k konfliktom in sovraštvu nasprotne etnične skupnosti. Teorijo je prvi razvijal že avtor Azar (1983, 1990), ki je opredelil pojem dolgotrajen družbeni konflikt (angl. *protracted social conflict*), ki opredeljuje sovražen odnos med skupinami v lokalnih skupnosti, ki je zasidrana v globokih rasnih, etničnih, verskih in kulturnih sovraštvih in vztraja skozi daljše časovno obdobje z občasnimi izbruhi nasilja. Avtor nadaljuje, da se v več skupnostnih družbah pogosto zgodi, da ena od skupin pride do večje količine moči, kar lahko vodi v diskriminacijo in do sovraštva med skupinami. Nasprotna skupnost lahko zazna podrejen položaj z uporom na več nivojih, to pa lahko pelje v konflikt (Fisher 2001, 307–321).

Burton (1990) razmišlja podobno in situacijo, v kateri različne skupine v skupnosti nimajo enakega dostopa do razvoja identitete in sodelovanja v skupnosti, poimenuje *globoko vkoreninjeni konflikt*. V kolikor ni zadoščeno določenim potrebam skupine (potreba po konsistenci, varnosti, priznanju in deljenim pravicam), jo bo skupina iskala za vsako ceno. O teh potrebah se ne da pogajati ali jih zatreti (Fisher 2001 (307–321)).

Avtor Rothman (1997, 6) pa je pred leti razvil koncept, ki bi utegnil najti vzrok razdeljenosti. Koncept se imenuje *identity-based conflict* in označuje trajajoče boje med skupinami, ki so brezkompromisni in nepopustljivi za rešitve, saj so globoko ukoreninjene v temeljnih človekovih potrebah in vrednotah, ki skupaj sestavljajo ljudsko družbeno identiteto. Ko so

skupinska identiteta in potrebe, ki jo opredeljujejo, ogrožene, je nepremostljiv konflikt neizbežen. Rothman tudi pravi, da so tovrstni konflikti tudi povezani z bolj abstraktnim in interpretativnim razvojem zgodovine, psihologije, prepričanj in vrednot in tudi kulture skupine. Slednja najbolj ustreza dejanskim razmeram na Cipru, saj so bile skupinska identiteta in z njimi povezane potrebe izpostavljene in ogrožene, kar večkrat vodi v eskalacijo nasilja (Fisher 2001 (307–321)).

5.2 Suverene entitete na Cipru

Uradno obstaja zgolj ena enota oziroma politična tvorba na Cipru, ki je članica OZN, torej se smatra kot suverena država. Vseeno pa ne obstaja nobena entiteta na otoku, ki bi bila priznana s strani vseh članic OZN in bi obsegala celoten otok ali pa tudi več kot ena entiteta na otoku, ki bila popolnoma samostojna.

Slika 5.1: Različne entitete na otoku Ciper

Vir: Window on Cyprus (2013).

Imamo štiri različne voditelje posameznih entitet, štiri različne policije, zakone in suverene enote (slika 5.1). V naslednjih podpoglavjih bomo opisali Turško republiko Severni Ciper (na sliki 5.1 ga označuje severni del otoka, ki ga razmejuje zeleni del), tamponsko cono Združenih narodov (zeleni del slike 5.1), Republiko Ciper (na sliki 5.1 del otoka rumene

barve, ki se nahaja južno od zelenega dela) in vojaške baze Združenega kraljestva (na sliki del otoka, označen z rdečo in vijolično barvo).

5.2.1 Suverenost Turške republike Severni Ciper (TRNC)

Turška republika Severni Ciper (TRNC), administrirana s strani ciprskih Turkov je od vseh strani na otoku najmanj priznana entiteta. Vzpostavljati se je začela že ob zlomu Ustavnega zakona, ki se je decembra leta 1963 nadaljevala ob medetničnih spopadih kot avtonomna turška administrativna enota nasproti grški administrativni enoti. Vzpostavljena je bila kot alternativa brezustavnemu stanju v državi kot protiutež grškemu vodenju države. S pomočjo UNFIYP je veljala do leta 1974, ko je nastala Turška federativna država Ciper (Public Information Office, 2013). 15.7.1974 je grška vojaška oblast izvedla vojaški prevrat na Republikki Ciper. Pet dni kasneje, 20.07.1974, je Turčija izvedla invazijo na Ciper in ga zasedla nekaj čez 36,2 % oziroma 3,355 kvadratnih kilometrov (Tiskovna in informacijska agencija Ciper 2007, 28-29).

Po vzpostavljenem miru na otoku je bila ustanovljena Turška federativna država Ciper. Bila je enakopraven sogovornik Republikki Ciper na drugi strani pogajanj, ki jih je zahteval OZN z generalnim sekretarjem na čelu.

Slika 5.2: Zastava Turške republike Severni Ciper

Turška federativna država Ciper tako kot TRNC nikoli ni bila mednarodno priznana, vendar pa je imela svojo ustavo, ki je bila sprejeta na referendumu (na območju njenega ozemlja), in dvakratne volitve (Cypnet, 2013c). Leta 1983 se država preimenuje v Turško republiko Severni Ciper, ki prav tako kot njena predhodnica ni mednarodno priznana

Vir: Public Information Office (2013).

(z izjemo Turčije), obstala pa je do danes. Uporablja tudi svojo zastavo, ki jo lahko vidite na sliki 5.2 (Public Information Office, 2013).

Število prebivalcev TRNC je sporno, saj ima Južni Ciper drugačne interpretacije kot TRNC. Južni Ciper uradnega štetja ne priznava, saj naj bi bili naseljenci TRNC, ki so se preselili iz

Turčije, tam nezakonito in se jih pri štetju ne bi smelo upoštevati. Upoštevati ne bi smeli niti okoli 30.000 turških vojakov, ki so na otoku nelegalno (Tiskovna agencija Republike Ciper 2007, 5). V skladu s popisom prebivalstva leta 2006, izvedenega v TRNC, živi na otoku 256.644 prebivalcev. Od tega jih je polovica oziroma 135.106 avtohtonih ciprskih Turkov, 42.925 prebivalcev prihaja iz mešanih družin, 70.525 prebivalcev predstavlja Turki in 8.088 drugi (Britanci, Bolgari, Iranci, Moldavci, Pakistanci, Nemci in ostali). Kar 99 % prebivalcev je muslimanske veroizpovedi (State Planning Organization 2008). Po podatkih in ocenah Republike Ciper je v TRNC naseljenih kar 162.000 Turkov, ki živijo v turško zasedenem področju Cipra. Ti naseljenci po željah Cipra ne smejo ostati na otoku v primeru rešitve spora (Tiskovna agencija Republike Ciper 2007, 5). Po podatkih TRNC je Neciprčanov na otoku 42.572 prebivalcev (23,9 %), katerih oba starša nista s Cipra. Tu je pomembno poudariti, da se je večina prebivalstva TRNC rodila po začetku konflikta in jim je Ciper država rojstva, četudi so morda starši prišli na otok iz Turčije po okupaciji (State Planning Organization 2008). TRNC obsega 3.355 km², kar predstavlja več kot tretjino (36 %) otoka, edino mejno entiteto ji predstavljata tamponska cona UNFICYP in SBA (natančneje baza Dhekelia)²⁴ (Public Information Office, 2013).

TRNC ni mednarodno priznana država, kar je njena največja šibkost. Do pisanja magistrske naloge (22.02.2013) TRNC razen Turčije ni priznala nobena polnopravna članica OZN, zato pošta, telefon, internetna domena, letališča ter pristanišča uporabljajo turške oznake. Vseeno, ob pomoči Turčije, TRNC do določene mere lahko uživa suverenost (Public Information Office, 2013). TRNC določa svoje zakone in na svojem ozemlju vrši suverenost v obliki vestfalske definicije.

5.2.2 Suverenost tamponske cone Organizacije združenih narodov (UNFICYP)

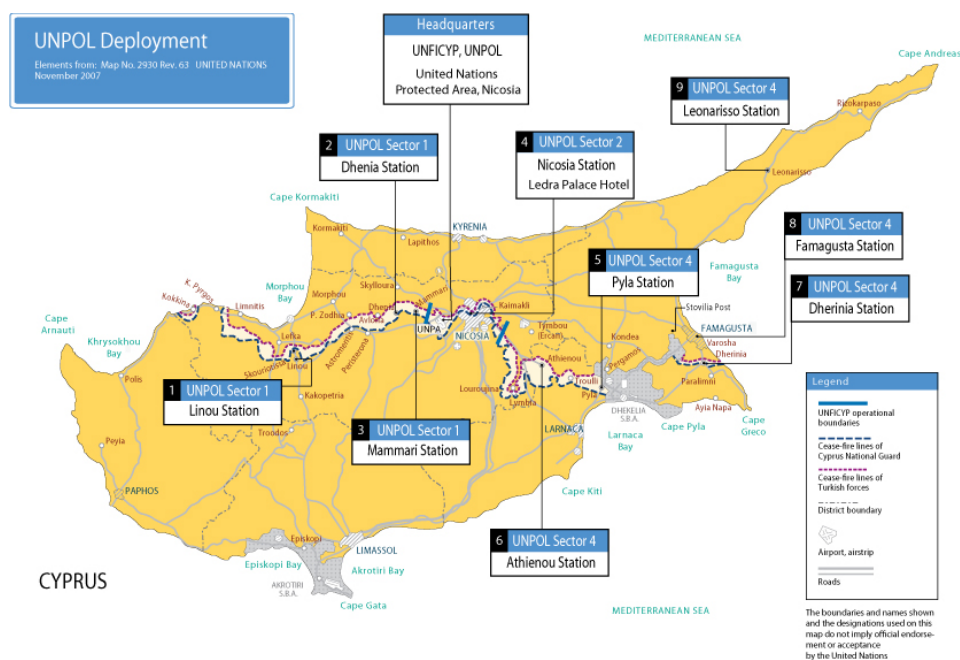
Mirovna misija OZN na Cipru z imenom UNFICYP je nastala v skladu z resolucijo 186 Varnostnega sveta OZN 04. 03.1964 kot posledica medetničnega nasilja v državi. Misija ima več različnih imen; Buffer zone, Zelena črta, Atilina črta²⁵. Njen namen je bil zaježiti nasilje,

²⁴ Izvzamemo vas Strovilia, ki je bila do leta 2000 majhen del Republike Ciper, ki je mejil na SBA na eni strani in TRNC na drugi, nato ga je zavzel TRNC (Greek Embassy 2000).

²⁵ UNFICYP 2013.

ki je ogrožalo varnost mednarodnega miru. Od takrat se misiji vsakih šest mesecev podaljša šestmesečni mandat vsak junij in december. Z namenom preprečitve nadaljnjega nasilja zaradi grške želje po združitvi z Grčijo in nadaljnjih turških vpadov na otok se prekinitve ognja doseže avgusta 1974. Po več različnih resolucijah se med območjema, ki ju nadzorujejo Grki, in območjem, ki ga nadzorujejo Turki, prerazporedijo sile OZN in ustvarijo tamponsko cono, kot je prikazana na Sliki 5.3. Četudi sta leta 1974 obe strani prekinili s spopadi, nikoli ni bila podpisana mirovna pogodba, zato ostaja potreba po varovanju s strani nevtralne strani. V odsotnosti politične ureditve otoka je namen tamponske cone ohranjanje miru, prekinitve ognja na otoku, človekoljubne aktivnosti ter podpora misiji generalnega sekretarja OZN (UN, 2013d).

Slika 5.3: Zemljevid UNFICYP s postavitvami policijskih enot

Vir: UNFICYP (2012).

V skladu z resolucijo 186 (1964) pa so nameni UNFICYP tudi vzdrževanje, ponovna vzpostavitev zakona in reda ter ponovna vzpostavitev normalnih pogojev v družbi (Resolucija 186).

UNFICYP je ena najdlje delujočih mirovni misij OZN na svetu. Obsega skupaj preko 1100 članov misije UNFICYP. Ima svojega vodjo, ki je hkrati tudi posebni predstavnik generalnega sekretarja OZN. Trenutno je to Lisa M. Bittenheim iz ZDA²⁶. Komandir misije je trenutno general Chao Liu s Kitajske²⁷. Vzpostavljena je bila leta 1964 z namenom ustvarjanja miru med grško in turško skupnostjo na Cipru. Ozemlje več desetletij ni predvidevalo nikakršnih prehajanj med ozemlji. Po letu 1974, ko so izbruhnili spopadi, je postal UNFICYP zadolžen za varovalni pas med obema stranema, ki poteka vzdolž celega otoka, na dolžini preko 180 kilometrov, v širini od treh metrov (Nikozija) pa do sedmih kilometrov. Skupaj predstavlja približno 3 % celotnega ozemlja otoka, obsega 346 km² in na njenem ozemlju živi okoli 10.000 civilistov, ki so večinoma kmetje (UNFICYP 2013). Več kot 860 vojakov in 65 policistov letno rešuje več sto različnih incidentov. Skupno osebje UNFICYP predstavlja preko 1000 ljudi (UN 2013c).

Poleg tega je njihov namen tudi zagotavljanje humanitarne pomoči potrebnim. Tako zagotavljajo pomoč ciprskim Turkom na jugu in skupnosti Maronitov, Armencev in Latinov²⁸, ki so ostali na severni strani meje. Njen namen je tudi zagotavljanje čim bolj normalnega življenja v varovalnem pasu, zato skrbi za vzdrževanje kmetovanja na njenem ozemlju, deminiranje ipd. Prav tako skrbi, da se pomembna infrastruktura (voda, elektrika) zagotavlja obema stranema (UNFICYP 2013).

Misija je sestavljena iz štirih enot – vojske, policije (UNPOL), veje civilnih zadev in administracije kot povezovalne enote. V zadnjih 38 letih je v misiji UNFICYP izgubilo življenje že skoraj 180 oseb, ki so služile na misiji (UN 2013c).

Tamponska cona je bila od leta 1974 pas, ki ga ni bilo moč preiti. Do danes ni bilo vidnejših uspehov pri poskusih ponovne združitve otoka, so pa z desetletji nakazali nekaj izboljšanj

²⁶ Varnostni svet 2010.

²⁷ Varnostni svet 2011a.

²⁸ Po Ustavi iz leta 1960 so se majhne verske skupnosti Maronitov, Armencev in Latinov opredelile kot del demografske skupnosti ciprskih Grkov (Miltiadou in Lyssioitis 2008, 18–19).

odnosov. Leta 2003 se je prvič odprl prehod v Nikoziji, na Ulici Ledra so aprila 2008 odprli mejo med grškim in turškim delom otoka. Sprva je bila meja prehodna le za pešce, kasneje še za avtomobile. Trenutno obstaja že pet prehodov. Glede na to, da se otok v kratkem obdobju predvidoma še ne bo poenotil, je to vseeno pomemben korak (North Cyprus 2013).

UNFICYP ima na svojem teritoriju polno pristojnost glede uporabe prisilnih sredstev, postavljanja zakonov in nadzora svojih meja. Vseeno pa je njena suverenost omejena s tem, da nima svoje ustave, njen namen je ohranjanje stanju quo, nima zmožnosti reprodukcije ipd.

5.2.3 Suverenost Republike Ciper

Republika Ciper, znana tudi kot Južni Ciper, grški Ciper ali sicer širše znano kot Ciper je edina suverenost na otoku, ki je polnopravna članica OZN. Smatra se kot predstavnik otoka, četudi je le ena od suverenih entitet na otoku (UN 2013b, Natek in Natek 1999, 230). Sodi med države članice OZN, ki je ne priznava vsaj ena od članic OZN, Turčija, ki kot edina priznava TRNC in ima svoje veleposlaništvo na turški strani otoka (Ministry of Foreign Affairs, Republic of Turkey, 2013a). Republika Ciper velja za naslednico neodvisne Republike Ciper in v skladu z

Ustavo iz leta 1960 uporablja tudi ustanovno zastavo (Slika 5.4). Ciper uradno obsega 9251 km², vendar pa ta površina zajema tudi ozemlje Severnega Cipra. Severni Ciper si od tega ozemlja prilašča 3,355 km², kar je 36 % (Sovereign Base Area Cyprus, 2013). Podobno je s prebivalstvom. Skupno ima več kot 1.070.000 prebivalcev, samo Ciper pa jih je leta 2005 štel več

kot 850.000. Večina prebivalstva je grškega, kar prikazuje s tem, da se več kot 75 % tega prebivalstva izreka za pripadnike grške pravoslavne cerkve in govori grško. 110.200 prebivalcev je pripadnikov islamske turške skupnosti (10,3 %), več kot 110.000 prebivalcev

Slika 5.4: Zastava Republike Ciper

Vir: CIA (2013a).

(12,9 %) pa pripada tujim delavcem in izseljencem iz drugih dežel (Stavrou in Frangoulidou 2007, 70).

Gospodarsko je Južni Ciper dvakrat bolj razvit kot Severni, saj je leta 2010 BDP na prebivalca v Južnem Cipru znašal 27,945 \$, medtem ko je v Severnem Cipru številka le 13,354. Več kot 81 % BDP predstavljajo dohodki z naslova storitvenih dejavnosti, medtem ko kmetijstvo in ribištvo znaša 2,3 %, oziroma industrija z rudarstvom in gradbeništvom 16,5 %. Največji izvozni partnerji so Grčija, Nemčija in Združeno kraljestvo, Rusija in bližnji Vzhod. Pri uvozu so največji partnerji Grčija, Italija in Nemčija (U.S. Department of State 2013).

Geografsko gledano je po letu 1974 del otoka, najprimernejši za kmetijstvo in logistiko, ostal na ozemlju TRNC. Zaradi tržno usmerjenega gospodarskega sistema, uspešnih makroekonomskih politik in podjetništva se je na Južnem Cipru začel t.i. ciprski ekonomski čudež. Iz pretežno kmetijske dežele se je Ciper transformiral v deželo storitev in lahke industrije. Tako je postal Ciper tudi pomemben cilj potovanj in storitev z zelo dobro razvito industrijo (Tiskovna in informacijska agencija, Republika Ciper, 41).

Ciper je neodvisna, suverena republika, ki ima predsedniški sistem. Sistem je oblikovan s strani Ustave, sprejete 1960. Večstrankarstvo s strankami, ki pokrivajo celoten spekter političnih ideologij, vpliva na delovanje svobodnega in demokratičnega sistema. Izvršna oblast je v rokah predsednika republike, ki imenuje tudi enajst ministrov. Zakonodajna oblast je v rokah predstavniškega doma, ki je sestavljen iz 56 predstavnikov ciprskih Grkov in 26 ciprskih Turkov. Od umika ciprskih Turkov iz Doma leta 1963 deluje parlament le s predstavniki ciprskih Grkov (Stavrou in Frangoulidou 2007, 126–129).

5.2.4 Suverenost Suverenih vojaških baz Združenega kraljestva

Po etničnih sporih na otoku v 50. letih 20. stoletja so se Turčija, Grčija in Združeno kraljestvo sporazumeli, da Cipru pripišejo nov status. Z osamosvojitvijo Cipra leta 1960 in dekolonizacijo je v skladu z Ustanovno pogodbo Združeno kraljestvo obdržalo popolno suverenost in vse pristojnosti nad delom ozemlja, ki obsega okoli 254 km² otoka, kar predstavlja skoraj 3 odstotke površine otoka (Woodliffe 1992, 74–75). To sta vojaški bazi Akrotiri in Dhekelia, ki pa med sabo nista povezani s kopnim. Večja je Dhekelia (130 km²), ki je znana tudi kot Vzhodna suverena vojaška baza in je nenavadne oblike (Slika 5.6). Manjša Zahodna suverena vojaška baza je Akrotiri (123 km²), ki je nekoliko južneje in jo lahko

vidimo na Sliki 5.7 (CIA, 2013). Ozemlje Akrotiri in Dhekelia je v 60 % v zasebni lasti prebivalstva in to ozemlje se intenzivno obdeluje v kmetijske namene. 20 % ozemlja je v lasti ministrstva za obrambo in 20 % je v lasti Britanske Krone, na kar kaže tudi njena zastava, saj se uporablja skupaj z ostalimi državnimi simboli Združenega kraljestva (Slika 5.5). Ozemeljske pristojnosti Združenega kraljestva segajo še na več manjših ozemelj po celotnem otoku (Sovereign Base Area Cyprus, 2013).

Slika 5.5: Zastava suverenih vojaških baz Akrotiri in Dhekelia

Vir: CIA (2012a), CIA (2012b).

Na območju baz živi okoli 15.700 prebivalcev, od tega jih je približno 7.700 Ciprčanov, 3.600 je osebja Združenega kraljestva in 4400 je pogodbenikov. Uprava Vojaških baz v popolnosti sodeluje z Republiko Ciper, zamejeno ozemlje obsega le večje vojaške instalacije in v osnovi ni predvidevala civilnega prebivalstva. Tri območja znotraj meja Dhekelije predstavljajo ciprske enklave; to so Ormidhia, Xylytymbou in energetska postaja Dhekelia (Sovereign Base Areas Cyprus, 2013).

Slika 5.6: Zemljevid suverene vojaške baze Akrotiri Slika 5.7: Zemljevid suverene vojaške baze Dhekelia

Vir: CIA (2012a).

Vir: CIA (2012b).

Vojaški bazi se administrativno smatrata kot posebna oblika prekomorskega ozemlja Združenega kraljestva, vendar pa se ne smatra ozemlje kot kolonialno. Vlada njene kraljice je leta 1960 izdala deklaracijo, ki obsega tri osnovne cilje za upravo tega območja:

- a) učinkovita raba območja za namen vojaške baze,
- b) popolno sodelovanje z Republiko Ciper,
- c) zaščita interesov lokalnih prebivalcev (Sovereign Base Areas Cyprus, 2012).

Bazi sta upravljani s strani Poveljnika Britanskih sil Ciper, ki je hkrati tudi upravitelj ozemlja ter sta primarno vojaški bazi in ne odvisno ozemlje, zato Uprava odgovarja Ministrstvu za obrambo v London in ne Ministrstvu za zunanje zadeve. Formalnih povezav z Zunanjim ministrstvu ali britanskemu Visokemu komisariatu v Nikoziji ni, četudi obstajajo z obema močne neformalne vezi (Sovereign Base Areas Cyprus, 2012).

Kar se tiče zakonodaje in prava na ozemlju vojaških baz Akrotiri in Dhekelia, je pravni sistem popolnoma ločen tako od tistega v Republiko Ciper, kot tudi Združenega kraljestva. Uprava ima svoj sodni sistem, ki upravlja s civilnimi in kazenskimi zadevami. Zakonodajo vojaških baz Akrotiri in Dhekelia sprejema Uprava vojaških baz z Deklaracijo o ustanovitvi vojaških baz Akrotiri in Dhekelia in členom o namenu, ki pravi, »Zakoni, ki se nanašajo na ciprsko

prebivalstvo bodo, v kolikor bo to mogoče, enaki kot zakoni v Republiki Ciper.« Sodno funkcijo SBA vodi Urad državnega tožilca in pravnega svetovalca (Sovereign Base Areas Cyprus 2012). Podobno velja za Policijo vojaških baz. Četudi jo financira Ministrstvo za Obrambo Združenega kraljestva, nima nikakršne povezave s policijo Ministrstva za obrambo in je na nek način mikrokozmos Policije Združenega Kraljestva. Ustanovljena je bila 15. 8. 1960 v skladu z Ustanovno pogodbo. Njen namen je ohranjanje vladavine prava in reda znotraj vojaških baz. Šteje 258 policistov, od katerih so vsi prebivalci ciprski Grki ali ciprski Turki, razen štirih višjih častnikov, ki so Britanci (Sovereign Base Areas Cyprus 2012).

Glede na Ustavo Republike Ciper in sporazumov, ki so bili takrat podpisani, na ozemlju suverenih vojaških baz Akrotiri in Dhekelia Republika Ciper (niti turška, niti grška stran) nima dejanskih pristojnosti in ne vrši svoje avtoritete. Pristojnosti osebja baz in njihovih navodil se smatrajo kot neodvisna država. Po vestfalskem razumevanju suverenosti so suverene vojaške baze na Cipru suverene enote. Četudi tako Republika Ciper kot TRNC grobo kršita sporazume, ki so bili podpisani leta 1960, in tudi Ustavo, pa se do potankosti upoštevajo določila, ki zadevajo suverenost baz²⁹ (Woodliffe 1002, 75).

²⁹ Še posebej je to razvidno pri tem, da so leta 2000 Turki zasedli del »de facto« ozemlja suverene baze Dhekelia, ki je po Ustavi iz leta 1960 del Republike Ciper (Priloga E). Med invazijo Turčije leta 1974 je ostal nekakšen žep med TRNC in SBA. TRNC je majhno ozemlje zasedlo šele po tem, ko so vedeli, da ni del suverenih baz, katere suverenost spoštujejo. Leta 2011 je Resolucija Združenih narodov 2026 (2011) določila, naj se tovrstnih dejanj vse strani izognejo (Varnostni svet 2011b).

6 Načrt združitve otoka Ciper

Združitev otoka Ciper je želja tako mednarodne skupnosti kot njenih institucij, otok pa je že dolgo nekakšen eksperiment pri upravljanju s konflikti in reševanju sporov glede suverenosti, četudi noben poskus še ni uspel. Okvir in koncept Evropske unije je nenamerno odprl vrata drugačnemu načinu reševanja spora glede suverenosti med Turčijo in Grčijo. Tako turška kot grška entiteta si želita etnično homogene države, ki bi bila sama suverena na etnično homogeno zaključenem območju s svojimi ustanovami (Richmond 2006, 150–152).

Vseeno je cilj mednarodne skupnosti en Ciper in ne štirje. Na svoj način so ga tako že poskusili združiti s strani Evropske unije in OZN. Zanimiva sta različna načina reševanja ciprskega vprašanja; medtem ko je vizija OZN svoboden svet, v katerem države ob svoji individualnosti tudi spoštujejo pravice drugih in globalno sodelujejo, je vizija EU drugačna in bolj integracijska. Države nekaj svojih ključnih pravic zamenjajo za globalno povezanost in sorodnost (Richmond 2006, 149, 155).

S ciprskim vprašanjem so se ukvarjale tudi ZDA šele po osamosvojitvi Republike Ciper, ko je bil Ciper za ZDA nekakšen ščit pred komunizmom. Prav tako je zanje Ciper zanimiv z vidika širjenja demokracije, zahodnega načina družbe in kot odlična strateška točka. Tudi zato je v njihovem interesu stabilnost otoka, v kar so se bolj ali manj uspešno vključevali po letu 1964, čeprav jih nobena stran ni dojemala kot aktivne zaveznike (v času največjih spopadov je bil ubit tudi ameriški veleposlanik). Takrat so bili pri reševanju spora in preprečevanju spopadov neuspešni. Po hladni vojni so bili bolj vpleteni, a kot preprečevalci oboroževanja Republike Ciper in oboroževanja Turčije (1998). ZDA se v reševanje ciprskega vprašanja ne vpletajo, rezen v času večjih kriz (1967, 1998). Tudi stališče ZDA je, da obstaja trajna rešitev stanja le članstvo celotnega Cipra in Turčije v EU (Guney 2004, 35–42).

V naslednjih poglavjih bomo različna načina pokazali na primeru poskusov Evropske unije, kot tudi poskusa OZN. Krasnerjev koncept skupne suverenosti je predvsem možna verjetnost, saj bi tu lahko posamezna skupnost lahko delila suverenost s katerim od mednarodnih teles EU ali OZN. Krasner pravi, da bo učinkovitejše domače upravljanje pri skorumpirani notranji politiki v določenih primerih zahtevalo določeno mero deljenja suverenosti pri sprejemanju skupnih pravil. Četudi pri tem zastrtem mednarodnem skrbništvu obstaja možnost hegemonije nad določenim delom sveta in neokolonializma ter intervencijskega miru (liberalnega miru),

skupna suverenost vseeno predstavlja mehkejšo obliko mednarodnega in prehodnega upravljanja, kot ga poznamo do določene mere že v Kambodži, na Kosovem, v Bosni in Hercegovini in smo ga poznali v Vzhodnem Timorju. Ta način upravljanja in miru je krhek in ne temelji povsem na soglasju lokalnega prebivalstva, hkrati pa ima svojo težavo tudi pri dolgoročnosti obstoja. Vsaka stran lahko od premirja, ki je težko določen, odstopi (Richmond 2006, 150–152).

Pred letom 2003 je obstajalo več načrtov, kako združiti Ciper. Najprej je EU želela posredovati kot tretja stran. Tako bi EU lahko pomagala na podoben način kot je pri začetnem združevanju Evrope, kjer je presegala politične, verske in socialne razlike med skupnostmi. Težava se je pojavila pri tem, da je bilo na ciprsko vprašanje gledano kot na strukturni problem, ki bi ga morale skupnosti sprejeti kot ustanovno logiko miru (Richmond 2006, 155–156). Evropska unija je v začetku pristopanja Cipra pričakovala razrešitev ciprskega vprašanja z integracijo v nadnacionalne organizacije. EU je verjela, da med Grčijo in ciprskimi Grki ter Turčijo in ciprskimi Turki zaradi želje ne bo nenamerne blokiranja nasprotne strani in poskusa preprečevanja vstopa zaradi odprtih sporov. Prav tako je želela preprečiti morebitne blokade vstopa v EU – Turčije Cipru in Grčije Turčiji. Na vrhu v Helsinkih je tako podelila opcijo vstopa v EU Cipru in tudi Turčiji brez upoštevanja ciprskega vprašanja (Loizides 2002, 432). Zgodilo pa se je pravzaprav prav nasprotno, saj lokalni politiki, politične stranke in vlade ne želijo sprememb sistema, ki jim ustreza in ne priznajo nobenih kompromisov. Zmeta EU je bila tako osnova, da je Republiki Ciper dovolila vstop dela otoka v EU tudi brez rešitve. Namesto nagrajevanja turške skupnosti s finančno in reformistično pomočjo severnemu delu se je Južni Ciper ekskluzivistično ubranil njihovem hkratnemu vstopu. Še naprej bi lahko bila opcija združitve Cipra na način sprejema Turčije v EU ter skupne celote otoka v isti skupnosti, a hkratno preprečevanje nacionalizma v Turčiji in v TRNC nima učinka, če se nacionalizma in nasprotovanja vstopu Turčije ne prepreči v Republiki Ciper in Grčiji (Richmond 2006, 155–156).

6.1 Načrt OZN – Annanov načrt

OZN je edina mednarodna institucija, ki se vseskozi ukvarja s težavami Cipra. Posredno preko Generalne skupščine se ukvarja od leta 1954, neposredno pa od leta 1964. Na nek način se tudi zaveza EU in Evropske komisije za reševanje spora lahko najde v izvoru iz Združenih narodov. Pri svojih prizadevanjih za reševanje spora ni prišlo do rešitve, ne zaradi razloga v

Evropski uniji, pač pa zaradi TRNC ali Republike Ciper. Podobno je bilo tudi pri Annanovem načrtu, ki ga bomo podrobneje opisali v naslednjem odstavku (Richmond 2006, 157–158).

Leta 2004 je Kofi Annan predstavil končni načrt, ki se je pripravljaj dlje časa, s strani OZN je veljal kot najboljši načrt združitve otoka Ciper v zgodovini. Pripeljal je do končnega izhodišča, kateremu so svojo privolitev dale oblasti v Združenem kraljestvu, Grčiji in Turčiji (Guney 2004, 27). Za razrešitev ciprskega vprašanja je bila potrebna le privolitev prebivalstva na otoku, ki je bila predvidena z referendumom v Republiki Ciper in Turški republiki Severni Ciper. V obdobju vedno močnejšega intervencionizma pri ustvarjanju miru je Kofi Annan določil referendum kot obvezen člen odločanja reševanja spora.³⁰ V primeru izida referenduma, na katerem bi obe strani potrdili načrt z večino, bi Združeni Ciper uradno začel obstajati s podpisom zastopnikov držav Združenega kraljestva Velike Britanije in Severne Irske, Helenske republike in Republike Turčije (Annan, 2003).

Načrt je predvideval združitev otoka in ureditev skupne suverenosti nad otokom s federacijo dveh držav z ohlapno centralno vlado. Nova država bi delovala pod imenom Združena Ciprska republika. Prebivalci bi postali državljani Združene Ciprske republike, ki bi bilo navzven edino veljavno. Notranje državno državljanstvo bi služilo zgolj kot dodatno državljanstvo³¹ (Annan, 2004).

Po vzoru kantonov v Švici bi ga sestavljali dve državni enoti; grška in turška. Izvršilno oblast bi vodil predsedniški zbor, ki bi ga sestavljalo šest voljenih predstavnikov v razmerju 2 : 1 v korist Grkov ter 3 nevoljeni člani, prav tako v razmerju 2 : 1 v korist Grkov. Zakonodajna skupščina bi bila sestavljena iz dveh domov; senata (zgornji dom) in predstavniškega doma (spodnji dom). Oba bi imela po 48 članov, s tem da si v prvem obe strani delita sedeže po polovici, pri drugem pa po zastopanosti državljanov (a ne manj kot 12 članov za eno stran). Vrhovna sodna oblast bi bila sestavljena iz enakega števila grških in turških sodnikov, skupaj pa bi jim prisostvovali še trije tuji sodniki. Pomembno bi bilo dejstvo, da bi ob združitvi otoka tudi turški del hkrati vstopil v EU. Annanov načrt je predvideval tudi nov potek meje med državama brez UNFICYP in z novo zastavo (Slika 6.1). Pri zastavi je zanimivo, da se tokrat za razliko od leta 1960 ne bi uporabila zgolj barva, ki je prisotna tako na grški kot turški, pač

³⁰ Glej Richmond 2006, 160.

³¹ Dodatno državljanstvo ne nadomešča nacionalnega državljanstva, ga pa dopolnjuje. Vsak, ki ima državljanstvo določene strani, mu je dodeljeno še dodatno državljanstvo (Evropska komisija 2013).

pa bi se uporabila tako modra kot rdeča, ki obe predstavljata po eno etnijo (Annan 2004). Morda je prav zastava primer drugega pristopa k združevanju otoka. Leta 1960 se je poskušala ustvariti homogena država, leta 2003 pa heterogena oz. federativna.

Slika 6.1: Predlagana zastava Združenega Cipra po Annanovem načrtu leta 2004

Vir: Annan (2004).

S tem načrtom je bil predviden tudi popoln umik vojske, vojaške baze Združenega kraljestva bi postale del Združenega Cipra. Četudi bi britanska vojska v manjšem obsegu ostala na otoku, pa bi postala površina del države Združenega Cipra. Načrt je predvideval tudi vračilo devetih odstotkov ozemlja ciprskim Grkom s strani ciprskih Turkov, vključujoč okupirana mesta Famagusta in Varosha (Annan, 2004).

Kratko obdobje pred referendumom se je zazdelo, da bo nova država lahko zaživela in bo trud EU pri reševanju regionalnih političnih težav uspešno zaključen. Ne glede na to, da sta voditelja TRNC in Republike Ciper nasprotovala združitvi, se je Turčija strinjala z dogovorom, načelna podpora je vladala tudi pri državljanih obeh skupnostih, četudi ciprski Grki niso pravzaprav v nobenem primeru ničesar izgubili (Richmond 2006, 159–160).

Referendum je bil izveden 24. aprila 2003 in je v obeh skupnostih presegel 85 % volilno udeležbo³². V TRNC je bil večinsko podprt, saj je 64,9 % prebivalcev potrdilo Annanov načrt,

³² Volilna udeležba v Republiki Ciper je znašala 88 %, medtem ko je bila v TRNC 87 % (BBC 2011).

ne glede na negativno propagando njihovega takratnega voditelja Raufa Denktasha, ki je bil mnenja, da je načrt Cipru vsiljen. V Republiki Ciper je na drugi strani 75,8 % prebivalcev načrt zavrnilo, k čemur jih je pozivala tudi oblast, vključno s takratnim predsednikom Tassosom Papadopoulosom, ki je dejal, da je načrt do grške skupnosti na Cipru škodljiv (Eralp in Beriker 2005, 185–189).

6.1.1 Odziv Turške republike Severni Ciper

Turška skupnost na Cipru je na referendumu večinsko izrazila podporo Annanovem načrtu. Razlogov je bilo več, najpomembnejši je bil želja po koncu izolacije, ki jo je skupnost doživljala v mednarodni skupnosti. Skupnost si je želela dvig življenjskega standarda, prav zato pa tudi ni ugodila zahtevam vodje Denktasha (BBC, 2004). Pomemben faktor podpore združitve otoka je bil tudi avtomatska pridružitvev Evropski uniji, ne glede na to, da niso izpolnjevali formalnih kriterijev oziroma pogajanj o pridružitvi in približevanju. Annanov načrt in pravica TRNC, da soodloča pri združevanju otoka, dajeta priznanje turški strani otoka in težo njihovi suverenosti. Četudi je načrt v celoti zavrjen, je turška stran nanj pristala v dobri veri na prekinitev embarga in finančno pomoč. Do določene mere se je sprostil pretok blaga in ljudi v Republiko Ciper, prav tako pogovori in pogajanja z Republiko Ciper. Ob pomoči Turčije, gospodarskega razvoja TRNC ter turističnega potenciala (EU) oblast trenutno podpira združitvev otoka in tudi uradno priključitev EU (Arslan 2005, 6–9).

Uradno stališče Turčije je, da na otoku obstaja le en Ciper. In to je združen dvoskupnostni Ciper, ki je urejen kot skupnost dveh narodov, ki živita v eni državi. TRNC je nastala kot posledica propada Republike Ciper in ustavnega posredovanja Turčije leta 1974, njen razlog pa je bil obramba Ustave, saj je bila Turčija ena od treh garantov suverenosti nove države. Turčija je priznala in sprejela Ustavo iz leta 1960, kot je tudi priznala Annanov načrt kot sprejemljiv kompromis. Republika Ciper, kot je v sedanji obliki, zanje ne obstaja, saj ne deluje v obliki, kot jo določa Ustava iz leta 1960. Misijo UNFICYP Turčija priznava kot mirovnega posrednika na otoku, vojaški bazi Združenega kraljestva pa nista sporni, saj sta na otoku prisotni že po Ustavi (Ministry of Foreign Affairs, Republic of Turkey 2013b, TV Slovenija, 1. program 2010).

6.1.2 Odziv Republike Ciper

Razlogov, zakaj grška skupnost na Cipru ni bila naklonjena Annanovem načrtu, je bilo več in jih ne gre iskati le v nenaklonjenosti politične elite. Po načrtu se ne bi mogli vsi ciprski Grki vrniti na svoje domove, s katerih so morali oditi v 70. letih. Prav tako bi del turške vojske tudi po združitvi otoka ostal na Cipru in tako otok ne bi bil demilitariziran. Zelo pomembno je to, da se turški priseljenci, ki so se na Ciper priselili po letu 1974, ne bi vrnil v Turčijo, pač pa bi ostali na otoku, kar Grkom ni sprejemljivo (BBC 2011).

Uradno stališče Republike Ciper je, da je Republika Ciper enovita suverena država, ki ima več kot tretjino ozemlja nelegalno okupiranega s strani Turčije. TRNC ne obstaja, saj je to ozemlje Republike Ciper, prav tako ne priznava niti prisotnosti turške vojske in priseljevanja Turkov iz celinske Turčije. Pristanišča, letališča in deli mest so uradno zaprti in nad njimi že 39 let velja embargo. Republika Ciper nikoli ni priznavala Annanovega načrta in za rešitev predlagajo umik turške vojske in nelegalno priseljenega prebivalstva iz Turčije (Leonitiou 2012, 1. program 2010).

6.1.3 Odziv Tamponske cone Organizacije združenih narodov

Po neuspešni združitvi otoka ni bilo nobeno presenečenje, da so po neuspelem načrtu združitve v OZN začeli z zmanjševanjem prisotnosti na otoku. OZN so bili sicer zadovoljni nad sprejemanjem stališča Evropske komisije, da so sedaj vpleteni v konflikt neposredno, so pa priznavali, da je Evropska komisija naredila ključno napako pri zavzetju stališča, da bodo 1. maja 2004 ponudili Republiki Ciper polnopravno članstvo brez rešenega vprašanja oz. Republiki Ciper dovolili vstop, TRNC pa ne, četudi to entiteto priznavajo delno suverenost oz. sogovornika v pogovorih (Richmond 2006, 161–163).

6.1.4 Odziv vojaških baz združenega kraljestva

Združeno kraljestvo je bilo leta 2004 pripravljeno predati ozemlje novonastali ciprski državi, pod pogojem, da lahko strateški bazi obdržijo, dokler jim služi kot izhodišče za Bližnji vzhod. V skladu z ustanovno pogodbo lahko baza ostane na začrtanem ozemlju, vse dokler Združeno kraljestvo v oziru svojih vojaških potreb v katerem koli času ne odloči, da prenese suverenosti ali efektivni nadzor nad suverenimi vojaškimi bazami ali deli le-teh (Sovereign Base Areas Cyprus, 2012). Konec leta 2012 tega namena Združenega kraljestva še ni kazalo. Pravi celo

to, da dokler obstaja varnostna problematika na vzhodnem Sredozemlju, ne odhaja nikamor, četudi uradni London večkrat poudarja stroškovno težo vojaških baz (Defence Greece 2011, Ker-Lindsay 2008, 25–29).

6.1.5 Odziv mednarodne skupnosti

Po neuspešnem načrtu združitve otoka 24. 4. 2004 zaradi nepotrjenega referendumu je mednarodna skupnost izrazila obžalovanje zaradi »izgubljene zgodovinske priložnosti«. Teden dni po referendumu je namreč zgolj Republika Ciper vstopila v Evropsko unijo, ostale entitete pa so ostale zunaj nje. Do današnjega dne je Republika Turčija edina država v OZN, ki priznava TRNC in hkrati edina, ki brani priznanje vseh članic Republiki Ciper (Zenon, 2010).

6.2 Načrti združevanja po vstopu v Evropsko unijo in odzivi posameznih entitet

Ne glede na izjemno razočaranje in neuspeh glede združitve otoka po Annanovem načrtu so se razmere od leta 2004 do 2012 počasi spreminjale na bolje. Napetosti med stranema po referendumu niso več tako intenzivne. Že leta 2005 je vodja TRNC sprostil ovire pri prečkanju tamponske cone. Po tridesetih letih so Ciprčani peš ali z osebnim vozilom lahko prehajali med tema dvema skupnostma zgolj z osebno izkaznico. Še vedno pa veliko ljudi ne želi kazati osebnih dokumentov, ker naj »v resnici sploh ne bi prečkal nobene meje« (US Department of State, 2011).

Od tedaj naprej je bilo tudi prebivalcem mnogih drugih držav omogočeno prečkanje meje, vključno z vsemi državljani Evropske unije, ne glede na to, v katero skupnost so izvirno vstopili. Vseeno je znano, da se v TRNC lažje vstopa, če prihajaš iz Republike Ciper kot obratno, saj so letališče (Erga Airport) in pristanišča turške skupnosti uradno zaprta in obratujejo nelegalno. Na otoku obstaja sedem odprtih prehodov preko tamponske cone za pešce in tri za avtomobile. Leta 2008 je bil odprt tudi prehod na ulici Ledra v Nikoziji (US Department of State, 2011, Simply North Cyprus, 2011).

Po volitvah leta 2008 je predsednik Republike Ciper Demetris Christofias obljubil ponovna pogajanja o urejanju razmer na Cipru s pomočjo OZN. Z voditeljem TRNC Mehmetom Alijem Talatom sta se v letu 2008 večkrat sestala in napovedala zavzeta pogajanja, ki so se

pričela že 3. septembra 2008. V naslednjem letu in pol sta se srečala več kot šestdesetkrat, da bi dogovorila pogajalska izhodišča. Generalni sekretar OZN Ban Ki Moon je v začetku leta 2010 obiskal Ciper in obema stranema čestital za napredek. Občutnih sprememb nadalje ni bilo več (US Department of State, 2011).

Težko bi rekli, da bi se konflikt na Cipru z vstopom Federacije Ciper končal, saj se na Severnem Irskem ni končal z vstopom Irske, niti se na Gibraltarju ni z vstopom Španije ipd., vendar pa bi lahko rekli, da se je umiril vsaj na papirju (Richmond 2006, 159). Vseeno se zdi, da se bo spor umiril s tem, ko bo nad otokom zaokrožena nekakšna federalna enota Cipra, ki bo ne glede na neusklajenost pri notranjih zadevah navzven dajala enotna stališča tega otoka. Tu se pa pojavlja težava deljenja suverenosti, saj Republika Ciper nima pravega razloga za delitev suverenosti, saj je že članica pomembnih mednarodnih institucij (Richmond 2006, 170–173).

7 Zaključek

Suverenost je abstrakten pojem, ki smo si ga izmislili ljudje, da bi si ustvarili občutek varnosti oziroma sodelovanja. Po naši oceni je bilo to dejanje prvi znak stabilizacije in umirjanja strasti, saj smo ljudje tako prišli do občutka varnosti pred drugimi, vladarji pa so dobili izključno oblast nad ljudmi. Obdobje pred vestfalsko mirovno konferenco je bilo polno spopadov in vojn, od katerih so si vladarji želeli predaha in miru (Colgrove 1919, 452). Dejstvo je, da sta (takrat predvsem v Evropi) bili potrebni stabilnost in vzpostavitev določenih pravil med vladarji. Tudi zato menimo, da je takrat koncept suverenosti dozorel za nastanek in je do 21. stoletja v taki obliki verjetno tudi zadostoval.

V obdobju po prvi svetovni vojni, še bolj izrazito pa po drugi svetovni vojni in po koncu hladne vojne se je začelo kazati, da vestfalska suverenost ni več primerna. Na svetu je prisotnih vedno več akterjev, ki vplivajo na suverenost držav in tudi država kot enota ne igra več enake vloge kot prej. Obstaja ogromno različnih teoretskih pogledov in tipologij suverenosti, vendar je vsem skupna ena značilnost. Suverenost je namreč vedno razumljena kot vse bolj kompleksen koncept. Če je pred stoletji za suverenost še veljalo preprosto načelo, da vladar določa vse dogajanje znotraj svojih meja in temu primerno ne dovoli tega početi drugim, se je danes pojem spremenil in se še spreminja. Svet se globalizira in povezuje v eno samo globalno vas, skupnosti, organizacije in povezave.

Države so se v zameno za svoje koristi na področju trgovanja, potovanj, pretoka informacij in drugih dobrin pripravljene delu suverenosti vse večkrat tudi odreči. Po drugi strani pa se te iste države tudi vedno bolj drobijo, množijo in nastajajo vedno nove. Te nove države lahko delimo v različna obdobja osamosvajanj, o katerih naše delo ne govori, dejstvo pa je, da od nastanka mednarodnih institucij skoraj ne poznamo združevanja suverenih držav (izjeme so Nemčija,³³ Jemen,³⁴ Tanzanija³⁵).

Nove značilnosti koncepta suverenosti veljajo tudi za Ciper. Vse entitete na otoku si želijo, da bi otok postal enovit in so se pripravljene za to odreči svoji suverenosti (oziroma vsaj tako trdijo v javnih izjavah). Republika Ciper si želi vladati celemu otoku, a je velik del

³³ Nemčija nastane po združitvi Nemške demokratične republike in Zvezne republike Nemčije leta 1990 (CIA 2013b).

³⁴ Jemen nastane po združitvi Južnega Jemna in Severnega Jemna leta 1990 (CIA 2013c).

³⁵ Tanzanija nastane po združitvi držav Tanganyika and Zanzibar leta 1964 (CIA 2013d).

suverenosti predala EU leta 2004 z vstopom v EU in leta 2008 z vstopom v Evropsko monetarno unijo. TRNC si želi biconalne ureditve ene države, kjer bi bil le en skupen Ciper, po drugi strani pa so sedaj dejansko popolnoma podrejeni Turčiji in pravzaprav tudi sami nismo zaznali dejanj politikov te entitete, ki bi si želeli samostojnosti. Tudi suvereni vojaški bazi je Združeno kraljestvo želelo zelo človekoljubno odpraviti, a mu pravzaprav trenutna lokacija in stanje ustrezata, saj ju uporablja kot vojaško izhodišče na Bližnji vzhod. UNFICYP kot humanitarna organizacija ima edina povsem altruistična nagnjenja in se je pripravljena v primeru miru umakniti.

In kaj pravijo o suverenosti globalni akterji? Mediji so pristranski in so praviloma vedno nagnjeni k eni od strani. To je velikokrat tudi posledica družbenega konteksta, iz katerega izhaja avtor in je tudi odvisno od stališča perspektive, ki jo novinar prejme. Lahko bi rekli, da so nekateri mediji v primeru Cipra progrški, saj večkrat opisujejo turško stran kot okupatorsko, zanemarjajo pa dejstvo, da je bila Turčija garant suverenosti Republike Ciper in da je pred njeno invazijo turška skupnost doživljala nestrpnosti in nasilje z grške strani. Turški mediji počnejo obratno in zanemarjajo nasilje turške vojske nad Grki. EU se je prav tako neposredno vpletla v spor, in sicer je stopila na stran Republike Ciper in Grčije, ki sta državi članici EU. Stališče teh dveh članic EU vpliva na stališče celotne skupnosti, kar posledično onemogoča, da bi EU kot rešitev ciprskega vprašanja (tj. da bi celoten otok Ciper postal član EU) postala realna možnost. ZDA se v spor aktivno ne vključujejo. Kot turški zavezniki tiho odobravajo vojaško prisotnost na otoku, hkrati ne obsojajo blokade Turčiji za vstop v EU s strani Republike Ciper in Grčije.

Kdaj bo torej Ciper enovit otok? Napovedovanje prihodnosti je z vidika mednarodnih odnosov izjemno neprimerno in tudi nevhvaležno početje. Vseeno imamo glede na pridobljeno znanje s teoretičnega in praktičnega področja idejo, po kakšnem scenariju bi se lahko v naslednjih letih otok združil. Da bi prišlo do združitve otoka v naslednjih nekaj letih, bi se moral odviti idealen scenarij.

Na podlagi raziskovanja ciprskega vprašanja ocenjujemo, da bi do združitve vseh entitet na otoku Ciper lahko prišlo ob idealnem poteku dogodkov. Severni Ciper bo v naslednjih letih še naprej doživljal visoko gospodarsko rast in razvoj, ki se primarno črpa iz nizkega izhodišča BDP in turških investicij. Postaja vedno bolj dostopen in zanimiv za investicije tudi drugih držav, to pa lahko še dodatno spodbudi razvoj. Zaradi dolgoročne krize, v katero zaradi

dolžniške krize še naprej polzi Republika Ciper, iz nje pa se bo tudi Grčija reševala še mnogo let (Eurostat 2013), bodo prisiljene tako grške kot republiško-ciprske oblasti obuditi sodelovanje s TRNC, prav tako pa odpraviti blokado Turčije na poti v EU in pričeti z aktivnim dialogom. Pred desetimi leti namreč prebivalstvo Republike Ciper ni želelo »izčrpavanja« s strani turške strani. Glede na to, da Republika Ciper potrebuje optimizem in rast, TRNC pa dostop do svetovnih trgov, bi bila združitev otoka lahko izjemna spodbuda za nadaljnji razvoj otoka. V tem primeru bi bil mogoč tudi ponovni razmislek o Annanovem planu in o ustanovitvi Združene republike Ciper. Referendum na grški strani bi lahko ob drugačnem pristopu medijev kot v preteklosti tudi uspel. UNFICYP se bo potem umaknil, otok se bo demilitariziral, Združeno kraljestvo se bo odreklo suverenosti njegovih baz, saj je enkrat že načelno pristalo k odrekanju suverenosti ozemlja vojaških baz, v kolikor lahko na otoku v manjšem obsegu ostanejo. Na otoku bi v tem primeru imeli le eno suvereno entiteto, vendar bo ta iz teoretičnega vidika imela zmanjšano suverenost, saj prav vse trenutne entitete stremijo k članstvu v EU, kjer pa je njihova suverenost že zmanjšana.

Tak scenarij je le eden izmed možnih scenarijev rešitve ciprskega vprašanja. Temelji pa na predpostavki, da se politika vseh strani osredotoči na pozitivne učinke združitve. Četudi se morda Turčija, Grčija, Združeno kraljestvo in celotna EU dogovorijo glede spora, pozabljamo na največje zaviralce združitve. To so politični akterji znotraj dveh suverenih entitet: TRNC in Republike Ciper. Politične elite imajo v svojih rokah oblast nad svojima entitetama in moč, ki bi se v primeru združitve otoka vsaj razpolovila. Prav zato so ti akterji najpomembnejši, saj bodo na otoku pomembni tudi po morebitni združitvi. Njihova suverenost nad skupno državno enoto bo manjša.

V magistrski nalogi smo preverili veljavnost zastavljenih hipotez. Prva hipoteza pravi: Ciper predstavlja primer razvoja koncepta suverenosti v višji obliki, saj je nekoč suverenost predstavljala druge pravice in dolžnosti kot jih danes. Suverenost je manj otipljiva in njena opredelitev je odvisna od posameznega primera. Ugotovili smo, da prva hipoteza drži. Ciper namreč predstavlja primer razvoja koncepta suverenosti v višji obliki, saj je nekoč suverenost predstavljala druge pravice in dolžnosti kot jih danes. Suverenost je manj otipljiva in njena opredelitev je odvisna od posameznega primera. Naše mnenje je, da reformacija suverenosti vodi svet v globalno vas, kjer bo suverenih entitet vedno več, njihove pristojnosti pa vedno bolj omejene. Države bodo imele še vedno izražene tako notranje kot zunanje aspekte

suverenosti, a se bodo same odločale, za kakšen namen in s kom se bodo določenih delov suverenosti odpovedale. Ta razvoj že nakazuje proces globalizacije, odnos medijev do združevanja držav, razvoj pa nakazujejo tudi stališča mednarodnih institucij in organizacij, kot so EU, Evropska monetarna unija, Schengen, NATO, Arabska liga, *Caribbean Community* – CARICOM, *Mercado Comum do Sul* – Mercosul, Afriška unija, *North Atlantic Free Trade Association* – m NAFTA in mnoge druge.

Druga hipoteza pravi, da imajo vse entitete na Cipru polno suverenost, zato je združitev vseh entitet v eno suvereno državo malo verjetna. Ugotovili smo, da ta hipoteza ne drži. Niti ena od entitet namreč nima polne suverenosti, poleg tega pa jih ravno to ovira. TRNC je močno integrirana v politiko Turčije, Republika Ciper v politiko Grčije, UNFICYP v politiko OZN in vojaške baze v politiko Združenega kraljestva. Sicer so vse entitete navzven samostojne in neodvisne, po drugi strani pa prav nobena od njih ne mora odločati o svoji suverenosti samostojno in pomembnejših odločitev nikakor ne sprejema le njihovo prebivalstvo. Po našem mnenju je ravno prebivalstvo entitete tisto, ki bi moralo odločati o usodi otoka. Dejstvo pa je, da so Ciprčani zadnji, ki lahko odločajo o svoji nadaljnji usodi.

Republika Ciper je suverena in neodvisna država, ki ima svojo ustavo, svoje veje oblasti in je članica pomembnih mednarodnih organizacij. Vseeno pa ni povsem suverena, saj ne vrši suverenosti nad celotnim otokom, oziroma je del ozemlja pod suverenostjo druge entitete. Prav ta entiteta ima trenutno prav tako razdelane svoje veje oblasti, ima svojo ustavo in pristojnosti nad svojim delom otoka, vendar pa ima zunanjo suverenost zelo okrnjeno, oz. jo priznava le ena stran. To pa pomeni, da ni suverena. Suvereni vojaški bazi imata svoj pravni, gospodarski in sodni sistem. Ti so neodvisni od drugih entitet na Cipru, ki nanje ne smejo posegati. Vseeno pa niso povsem suvereni, saj je njihovo delovanje odvisno od navodil, ki jih prejema iz Združenega kraljestva, ki tudi napoti vodstvo na Ciper. Podobno velja za UNFICYP, ki je povsem delegirana iz tujine, njen obstoj pa je potrebno obnoviti vsakih šest mesecev, kar ji daje dodatno nestabilnost in izpodbija njeno suverenost, ki je zgolj delegirana s strani OZN in Varnostnega sveta.

Pričujoča magistrska naloga je dosegla svoj cilj. Z nalogo smo ugotovili, da je suverenost izjemno abstrakten pojem, ki je velikokrat razumljen različno, saj je razumevanje suverenosti odvisno od stališča posameznega akterja, zato prihaja do različnih interpretacij koncepta suverenosti. Svet se povezuje, države se po drugi strani drobijo, ker nastajajo notranji spori,

pri katerih se zaradi različnih interesov ne more doseči soglasja znotraj obstoječe države. Nato se že v času osamosvajanja nove države začnejo odpovedovati suverenosti zavoljo novega povezovanja in integracij 21. stoletja.

Zavedamo se, da je bilo naše raziskovanje razvoja koncepta suverenosti omejeno. Prva omejitev izhaja iz dejstva, da obstajajo različni teoretični pogledi na suverenost in številni avtorji, ki zelo različno opredeljujejo koncept suverenosti. Zaradi številnih interpretacij se je nemogoče osredotočiti na vse, četudi smo poskušali pregledati čim širši spekter teoretičnih razlag suverenosti. Druga omejitev je vezana na empirični del, saj so bile določene informacije težko dosegljive in stališča določenih strani zaupne narave, ki jih nismo smeli uporabiti v nalogi. To so uradno stališče Združenega kraljestva, Republike Grčije in mnoge informacije s strani diplomatov Republike Ciper in Turške republike, ki nam jih niso dovolili v uporabo pri pisanju naloge. V kolikor bi imeli dovoljenje objave, bi lahko stanje entitet na otoku Ciper ponazorili bolj kakovostno in lažje opredelili zaključke. V empiričnem delu je bilo tudi izjemno težko najti objektivno, torej nepristransko literaturo, zato smo se težko izognili navajanju nekaterih subjektivnih podatkov (vpliv propagande vpletenih strani). Primer je že število prebivalcev otoka, ki ga različne strani navajajo tudi za več sto tisoč različno.

Četudi se koncept suverenost spreminja in pot v nadaljnjih desetletjih ni jasna, je vseeno prav, da se prilagaja aktualnim političnim in gospodarskim odnosom, ki vladajo svetu. Navsezadnje si želimo napredka in tudi suverenost mora temu napredku slediti. V času interneta, socialnih omrežij, ekonomskega povezovanja in potovanj je vestfalska suverenost vsekakor preživeta. Prav tako je tudi Ciper v zadnjih letih doživel nekaj pomembnih prebojev. Politični strani med Republiko Ciper in TRNC sta ponovno vzpostavili čezmejno sodelovanje in tržne poti. Globalizacija in sodobni mediji bodo politično propagando gotovo kmalu dosegli in Ciper bo združen. Ni še jasno kdaj, a gotovo se bo zgodilo. Skeptikom lahko pokažemo primer združitve Nemčije, povezovanja Francije in Nemčije ali pa že kar primer EU, v katerega leta 1945 ni verjel najbrž skoraj nihče.

8 Literatura

Agnew, John. 2005. Sovereignty Regimes: Territoriality and State Authority in Contemporary World Politics. *Annals of the Association of American Geographers* 95(2): 437–461.

Annan, Kofi A. 2003. *Basis for a Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem*. Dostopno prek: http://www.unannanplan.agrino.org/2revision2_un_plan.pdf (17. april 2012).

Annan, Kofi A. 2004. *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem*. Dostopno prek: http://www.hri.org/docs/annan/Annan_Plan_April2004.pdf (12. januar 2013).

Arslan, Kaya. 2005. *Integrating North Cyprus into the EU*. Dostopno prek: <http://www.turkishpolicy.com/images/stories/2005-04-neighbors/TPQ2005-4-arслан.pdf> (29. januar 2013).

Burnham, Peter in drugi. 2004. *Research Methods in Politics*. Basingstoke, New York: Palgrave Macmillan.

BBC. 2004. *Cyprus 'spurns historic chance'*. Dostopno prek: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3656753.stm>, 25. 4. (24. avgust 2012).

--- 2011. *Timeline: Cyprus*. Dostopno prek: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1021835.stm> (12. januar 2013).

Brzezinski, Z. (2004). *The Choice: Global Domination or Global Leadership*. New York: Basic Books.

Bučar, Bojko in drugi. 2002. *Navodila za pisanje: seminarske naloge in diplomatska dela*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Chislett, William. 2011. The Cost for the EU of 'Losing' Turkey. *Elcano Royal Institute*, februar. Dostopno prek: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_eng/Content?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/wp2-2011 (24. avgust 2012).

Christou, George. 2010. The European Union, borders and conflict transformation: The Case of Cyprus. *Cooperation and Conflict* 45(1): 55–79.

CIA. 2012a. *Akrotiri*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ax.html> (24. maj 2012).

... 2012b. *Dhekelia*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/dx.html> (24. maj 2012).

--- 2013a. *Cyprus*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cy.html> (19. januar 2013).

--- 2013b. *Germany*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gm.html> (17. februar 2013).

--- 2013c. *Yemen*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ym.html> (17. februar 2013).

--- 2013d. *Tanzania*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tz.html> (17. februar 2013).

Colegrove, Kenneth. 1919. Diplomatic Procedure Preliminary to the Congress of Westphalia. *The American Journal of International Law* 13(3): 450-482.

Defence Greece. 2011. *Commander of SBA: bases are here to stay*. Dostopno prek: <http://www.defencegreece.com/index.php/2011/12/commander-of-sba-bases-are-hereto-stay> (31. januar 2013).

Demetriou, Chares. 2008. Big Structures, Social Boundaries, and Identity in Cyprus, 1400 – 1700. *American Behavioral Scientist* 51(10): 1477–1497.

Dodd, Clement. 2010. *The History and Politics of the Cyprus Conflict*. New York: Palgrave MacMillan.

Dittmer, Jason in David Parr. 2011. Mediating sovereignty: A comparative latent semantic analysis of US newspapers and conflicts in Kosovo and South Ossetia. *Media War & Conflict* 4(2): 124–141.

Eden, Anthony. 2005. *Memoirs, Full Circle*. London: Casell.

Eralp, Doga in Nimet Beriker. 2005. Assessing the Conflict Resolution Potential of the EU: The Cyprus Conflict and Accession Negotiations. *Security Dialogue* 36(2): 175–192.

Eurostat. 2013. *Real GDP per capita, growth rate and totals*. Dostopno prek: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tsdec100> (24. februar 2013).

Evropska komisija. 2011. *EU-Turkey relations*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/enlargement/candidate-countries/turkey/eu_turkey_relations_en.htm (24. avgust 2012).

--- 2013. *Državljanstvo EU*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/justice/citizen/index_sl.htm (04. februar 2013).

- Ferfila, Bogomil. 2007. *Globaliziranost sodobnega sveta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Glanville, Luke. 2011. The antecedents of 'sovereignty as responsibility'. *European Journal of International Relations* 17(2): 233–255.
- Gobierno de Reconciliación y Unidad Nacional. 2008. *Decreto 46-2008*. Dostopno prek: http://www.cancilleria.gob.ni/publicaciones/r_osefia_s.pdf Nikaragva (04. februar 2013).
- Greek Embassy. 2000. *Kasoulides says situation in Strovilia affects climate of scheduled Cyprus talks*. Dostopno prek: <http://www.greekembassy.org/embassy/content/en/Article.aspx?office=2&folder=290&article=4922> (04. februar 2013).
- Guney, Aylin. 2004. The USA's Role in Mediating the Cyprus Conflict: A Story of Success or Failure?. *Security Dialogue*, 35(1): 27–42.
- Hajdipavlou, Maria. 2007. The Cyprus Conflict: Root Causes and Implications for Peacebuilding. *Journal of Peace Research* 44(3): 349–365.
- Hannay, David. 2005. *Cyprus the Search for a Solution*. I.B. Tauris.
- Hatzivassiliou, Evanthis. 2005. Cyprus at the Crossroads, 1959–1963. *European History Quarterly* 35(4): 523–540.
- International Constitutional Law Project Information. 2013. *Cyprus Constitution*. Dostopno prek: http://www.servat.unibe.ch/icl/cy00000_.html (12. 01. 2013).
- Janssen, Sarah, ur. 2009. *The World Almanac and Book of Facts 2010*. New York; PR Donnelly.
- Kahkler, Miles. 2011. Legitimacy, Humanitarian Intervention, and International Institutions. *Politics, Philosophy & Economics* 10(1): 20–45.
- Ker-Lindsay, James. 2008. *GreeSE Paper No 19 Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe*. Dostopno prek: http://eprints.lse.ac.uk/22027/1/GreeSE_No19.pdf (27. januar 2013).
- Kissinger, Henry. 2001. *Does America Need a Foreign Policy - Toward a Diplomacy for the Twenty-First Century*. London: Simon & Schuster.
- Krasner, Stephen D. Abiding Sovereignty. *International Political Science Review* 22(3): 229–251.
- Kumar, Sangeet. 2010. Google Earth and the Nation State: Sovereignty in the Age of New Media. *Global Media and Communication* 6(2): 154–176.

Kunič, Jožef. 2006. Izzivi diplomacije v globaliziranem svetu. *Demokracija v globalizaciji – globalizacija v demokraciji*, ur. Miro Haček in Drago Zajc, 77-91. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Laciner, Sedat in drugi. 2008. *USAK Yearbook of International Politics and Law*. Ankara: Mebusevleri Mah.

Lenta.ru. 2009. *Nauru recognized South Ossetia*. Dostopno prek: <http://lenta.ru/news/2009/12/16/nauru/> (04. februar 2013).

--- 2011. *Tuvalu islands recognized South Ossetia*. Dostopno prek: <http://lenta.ru/news/2011/09/23/tuvalu1/> (04. februar 2013).

Leonitiou, Kostas. 2012. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 9. julij.

Loizidies, Neophytos. 2002. Greek-Turkish Dilemmas and the Cyprus EU Accession Process. *Security Dialogue*, 33(4):429–442.

Malik, Suhail. 2006. Global Sovereignty. *Theory, Culture & Society* 23(2-3): 512–517.

Matteucci, Nicola. 1999. *Novoveška država*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

McKillip, Jack. 1997. Need Analysis: Process and Techniques. V *Handbook of Applied Social Research Methods*, ur. Leonard Bickman in Debra J. Rog, 261–284. London: SAGE.

Ministry of Foreign Affairs, Republic of Turkey. 2013a. Nicosia Embassy. Dostopno prek: <http://www.lefkosa.be.mfa.gov.tr/> (04. februar 2013).

--- 2013b. *Akritis Plan*. Dostopno prek: <http://www.mfa.gov.tr/akritis-plan.en.mfa> (13. januar 2013).

--- 2013c. *Declaration by Turkey on Cyprus, 29 July 2005*. Dostopno prek: http://www.mfa.gov.tr/declaration-by-turkey-on-cyprus_-29-july-2005.en.mfa (22. februar 2013).

Monroe, Price. 2002. *Media And Sovereignty: The Global Information Revolution And Its Challenge*. Cambridge: MIT PRESS.

Morgenthau, Hans. 1995. *Politika med narodi: borba za moč in mir*. Ljubljana: DZS.

Morris Nancy, Silvio Waisbord. 2001. *Media and Globalization: Why the State Matters*. Lanham: Rowman and Littlefield Publishers, Inc.

Mostov, Julie. 2008. *Soft Borders*. New York: Palgrave Macmillian.

Natek, Karel in Marjeta Natek. 1999. *Države sveta 2000*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Militiadou, Miltos in Polly Lyssiotis. 2008. *The Cyprus Republic*. Nicosia: Zavallis Litho Ltd.

North Cyprus. 2013a. *Cyprus History*. Dostopno prek: <http://www.cypnet.co.uk/ncyprus/history/cyproblem/1960.html> (15. januar 2013).

--- 2013b. *Cyprus Treaty of Alliance*. Dostopno prek: <http://www.cypnet.co.uk/ncyprus/history/republic/try-alliance.html> (19. januar 2013).

--- 2013c. *Turkish Federated State of Cyprus (TFSC)*. Dostopno prek: <http://www.cypnet.co.uk/ncyprus/history/republic/1975.html> (23. januar 2013).

North Cyprus Tourism Centre. 2012. *Practical Information*. Dostopno prek: http://www.simplynorthcyprus.com/practical_information.html (24. avgust 2012).

Panarin, Aleksander. 2011. *Skušnjava globalizma*. Ljubljana: UMCO.

President of Russia. 2008. *Statement by President of Russia Dmitry Medvedev*. Dostopno prek: http://archive.kremlin.ru/eng/speeches/2008/08/26/1543_type82912_205752.shtml (04. februar 2013).

Public Information Office. 2013. *General information*. Dostopno prek: <http://www.kktcenf.org/en/index.asp?sayfa=cms&dmid=0&cmsid=155&ssid=1072707298> (04. februar 2013).

Ragin, Charles C. 2007. *Družboslovno raziskovanje: enotnost in raznolikost metode*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ria novosti. 2009. *Venezuela recognizes South Ossetia and Abkhazia*. Dostopno prek: <http://ria.ru/world/20090910/184455246.html> (04. februar 2013).

Richmond, Oliver P. 2006. Shared Sovereignty and the Politics of Peace: Evaluating the EU's 'Catalytic' Framework in the Eastern Mediterranean. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)* 82(1): 149–176.

Rojecki, Andrew. 2002. Modernism, State Sovereignty and Dissent: Media and the New Post-Cold War Movements. *Critical Studies in Media Communication*. 19(2): 152–171.

RTVSLO. 2013. *Kosovo upihnilo peto svečko*. Dostopno prek: <http://www.rtvsl.si/svet/foto-kosovo-upihnilo-peto-svecko/302626> (22. februar 2013).

Schechter, Darrow. 2011. *Sovereign states or political communities?* Manchester: Manchester University Press.

Sovreign Base Areas Cyprus. 2012. *SBA Police Service*. Dostopno prek: <http://www.sba.mod.uk/sbap.htm> (24. avgust 2012).

State planning Organization. 2008. *TRNC General Population and Housing Unit Census 2006*. Dostopno prek: <http://nufussayimi.devplan.org/Census%202006.pdf> (04. februar 2013).

Stavrou, Soterios in Elengo Frangoulidou. 2007. *Window on Cyprus*. Nicosia: Imprinta Ltd.

Stephen, Michael. 1987. *Cyprus: Two Nations in One Island*. London: Bow Educational Briefing No.5.

Stirk, Peter. 2005. The Westphalian Model, Sovereignty and Law in Fin-de-siècle German International Theory. *International Relations* 19(2): 153–172.

Swiffen, Amy. 2011. Law without a Lawgiver: Legal Authority after Sovereignty. *Law, Culture and the Humanities* 7(1): 66–80.

The United Nations Office at Geneva. 2013. *Chronology*. Dostopno prek: [http://www.unog.ch/80256EDD006B8954/%28httpAssets%29/3DA94AAFEB9E8E76C1256F340047BB52/\\$file/sdn_chronology.pdf](http://www.unog.ch/80256EDD006B8954/%28httpAssets%29/3DA94AAFEB9E8E76C1256F340047BB52/$file/sdn_chronology.pdf) (12.januar2013).

Thompson, Helen. 2006. The Case of External Sovereignty. *European Journal of International Relations* 12(2): 251–274.

Tiskovna agencija Republike Ciper. 2007. *Ciper na prvi pogled*. Nikozija: Tiskovna agencija Republike Ciper.

Tiskovna in informacijska agencija, Republika Ciper. 2007. *Ciprsko vprašanje kratek uvod*. Nikozija: Tiskovna agencija Republike Ciper.

Treaty of Peace with Turkey. 1923. Dostopno prek: http://wwi.lib.byu.edu/index.php/Treaty_of_Lausanne (19. januar 2013).

Treaty of Guarantee. 1960. Dostopno prek: [http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/484B73E4F0736CFDC22571BF00394F11/\\$file/Treaty%20of%20Guarantee.pdf](http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/484B73E4F0736CFDC22571BF00394F11/$file/Treaty%20of%20Guarantee.pdf) (19. januar 2013).

Treaty of Establishment. 1960. Dostopno prek: [http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/F207EF6146AA7AFEC22571BF0038DDC6/\\$file/Treaty%20of%20Establishment.pdf](http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/F207EF6146AA7AFEC22571BF0038DDC6/$file/Treaty%20of%20Establishment.pdf) (19. januar 2013).

TV Slovenija, 1. program. 2010. *Globus*. Ljubljana, 04. oktober.

UN. 2003. *Basis for a Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem*. Dostopno prek: http://www.globalsecurity.org/military/library/report/2004/annan-cyprus-problem_maps_26feb03.pdf (24. avgust 2012).

--- 2013b. *Member States of the United Nations*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/members/> (31. januar 2013).

--- 2013c. *United Nations Peacekeeping Force in Cyprus*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unficypr/> (24. avgust 2012).

UNFICYP. 2012. *United Nations Peacekeeping Force in Cyprus*. Dostopno prek: http://www.unficypr.org/nqcontent.cfm?a_id=778&tt=graphic&lang=11 (20. september 2012).

U.S. Department of State. 2013. *Background Note: Cyprus*. Dostopno prek: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/5376.htm> (24. april 2012).

--- 2012. *Soviet Invasion of Czechoslovakia, 1968*. Dostopno prek: <http://history.state.gov/milestones/1961-1968/soviet-invasion-czechoslovakia> (12. januar 2013).

Universal postal Union. 2013. *About History*. Dostopno prek: <http://www.upu.int/en/the-upu/history/about-history.html> (12.01.2013).

Varnostni svet. 1964. *Resolution 186 (1964)*, sprejeta 27. februarja. Dostopno prek: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/211/44/IMG/NR021144.pdf?OpenElement> (05. februar 2013).

--- 1974. *Resolution 353 (1974)*, sprejeta 17. julija. Dostopno prek: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/289/72/IMG/NR028972.pdf?OpenElement> (12. januar 2013).

--- 2010a. *Letter dated 28 May 2010 from the President of the Security Council addressed to the Secretary-General*, sprejeto 28. maja. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2010/261 (04. februar 2013).

--- 2011a. *Letter dated 12 January 2011 from the President of the Security Council addressed to the Secretary-General*, sprejeto 10. januarja. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2011/14 (04. februar 2013).

--- 2011b. *Resolution 2026 (2011)*, sprejeta 14. decembra. Dostopno prek: [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2026\(2011\)&referer=/english/&Lang=E](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2026(2011)&referer=/english/&Lang=E) (05. november 2012).

Yin, Robert K. 1997. The Abridged Version of Case Study Research: Design and Method. V *Handbook of Applied Social Research Methods*, ur. Leonard Bickman in Debra J. Rog, 229-260. London: SAGE.

Window on Cyprus. 2013. *Cyprus*. Dostopno prek: <http://www.windowoncyprus.com/maps%20etc.htm> (28. februar 2013).

Woodliffe, John. 1992. *The Peacetime Use of Foreign Military Installations Under Modern International Law*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers.

Wolfe, James H. 1988. Federation Under International Safeguards. *Publius* 18(2): 75-89.

Zenon, Alexandros N. 2010. It is not Cyprus standing in the way of Turkey's accession to the EU. *The Guardian*, 5. 11. Dostopno prek: <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2010/nov/05/cyprus-turkey-accession-european-union> (24. avgust 2012).